

Årsrapport 2017
**Nasjonalt senter for
selvmordsforskning
og -forebygging**

UiO • **Universitetet i Oslo**

NSSF Nasjonalt senter for
selvmordsforskning
og -forebygging

Årsrapport 2017

Innhold

Del 1

Samarbeid og nettverk, nasjonalt og internasjonalt. Brukermedvirkning 08

Del 2

Forskning og fagutvikling 12

Del 3

Kompetanseutviklende tiltak og formidling 36

Del 4

Publikasjoner 47

Forord

Suicidal atferd har mange årsaker og berører de fleste grupper i samfunnet på en eller annen måte. Effektiv selvmordsforebygging må derfor bruke et mangfold av strategier og tilnærminger på flere samfunnsnivåer – og det bør skje samtidig slik at vi kan oppnå synergi-virkninger mellom tiltakene. Samtidig endrer panoramaet av risikofaktorer seg gradvis over tid i takt med endrete samfunnsforhold, sosiale trender og økonomiske konjunkturer. Det er viktig at vi innser at forebyggende innsats derfor må bygge på oppdaterte kunnskaper om forekomst av problemene i ulike grupper og om risikofaktorer og årsaksforhold. På grunnlag av slike kunnskaper kan det utvikles og tas i bruk innovative forebyggingsmetoder som i sin tur bør evalueres for sine effekter og sin relevans i forhold til målgruppens behov. Vi må erkjenne at selvmord og selvskadende atferd fortsatt er store samfunnsproblemer i Norge i likhet med alle andre land som vi vanligvis sammenlikner oss med. Det betyr ikke at forebyggingen er virkningsløs og mislykket, men må forstås ut fra de stadige endringene i risikofaktorer og de nye utfordringene som vi møter på området.

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF) har sitt samfunnsoppdrag nettopp i å utvikle og spre ny kunnskap for å redusere antall selvmord og selvmordsforsøk i Norge samt å bidra til bedre livskvalitet og omsorg for alle som blir berørt av selvmordsatferd. Vi bidrar til å holde Norge oppdatert på dette viktige feltet. Gjennom 2017 har senterets medarbeidere utført en utrettelig og omfattende innsats for å løse de mange komplekse oppgaver som et slikt samfunnsoppdrag medfører og produksjonen av vitenskapelige arbeider, avhandlinger, undervisningstilbud og formidlingstiltak har vært høy. Vi håper at dette går tydelig fram av vår årsrapport for 2017. NSSF balanserer imidlertid til stadighet mellom det å dekke behovene på de viktigste innsatsområ-

ene på feltet og det å ikke spre knappe menneskelige og økonomiske ressurser for tynt på for mange tiltak. Vi opplever heldigvis at våre samarbeidspartnere og brukere i forvaltning, forskning, klinikk, praksisfelt og frivillig sektor gjennom året gir oss mange positive tilbakemeldinger og honnør for innsatsen.

Oslo, august 2018

Lars Mehlum

Professor dr med
Senterleder

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF) ble etablert 1. januar 1996 og er det nasjonale kompetansesenteret på det suicidologiske fagfeltet i Norge.

Senteret blir finansiert ved tilskudd over Statsbudsjettet via Helsedirektoratet, men også gjennom eksterne prosjektmidler eller en kombinasjon av disse.

FORANKRING

NSSF er organisatorisk forankret ved Institutt for klinisk medisin, Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo.

FORMÅL

NSSF er gitt i oppdrag å utvikle, vedlikeholde og spre kunnskap for å redusere antall selvmord og selvmordsforsøk i Norge samt å bidra til bedre livskvalitet og omsorg for alle som blir berørt av selvmordsatferd.

NSSFS KJERNEOPPGAVER

- Utvikling av ny kunnskap
- Kompetanseutvikling i tjenesteapparatet og øvrige målgrupper
- Formidling av forskningsbasert og erfaringsbasert kunnskap

FAGLIG ORIENTERING

NSSF forholder seg til selvmordsproblematikken ut fra flere faglige vinklinger. Senterets medarbeidere har spisskompetanse innen psykiatri, psykologi, epidemiologi og statistikk.

ORGANISERING OG ANSATTE

Organisering av senterets virksomhet

Virksomheten ved Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging ledes av professor Lars Mehlum. Senteret er organisert i en forskningsenhet ledet av Erlend Mork, en undervisningsenhet ledet av Anita Johanna Tørmoen og en formidlingsenhet ledet av Anita Kjølrsrud. Forskningsenheten har to tematiske grupper; 'Klinisk selvmordsforskning' ledet av Erlend Mork og 'Registerforskning om selvmord og selvskading' ledet av Ping Qin. Med utgangspunkt i senterets samfunnsoppdrag og spesielle oppdrag gitt av Helsedirektoratet ble det på det årlige strategiseminalet satt opp mål og delmål for 2017. Gjennomføring av vedtatte tiltak ble fulgt opp i råd og utvalg som ledermøter, forskningsutvalg, utdanningsutvalg og nettredaksjon og ved faste sentermøter i løpet av året.

Ansatte i 2017

Vitenskapelig personell

- Lisa Victoria Burrell, *mastergrad i psykologi, stipendiat, 100 % stilling*
- Aleksandra Eriksen Isham, *student, vitenskapelig assistent, 20 % stilling*
- Kim S. Larsen, *cand. psychol., spesialist i klinisk psykologi, universitetslektor, 20 % stilling*
- Lars Mehlum, *dr.med., spesialist i psykiatri, professor, senterleder, 100 % stilling*
- Erlend Mork, *ph.d., spesialist i klinisk psykologi, førsteamanuensis, forskningsleder, 100 % stilling*
- Quirino Puzo, *mastergrad i statistikk, stipendiat, 100 % stilling*
- Ruth-Kari Ramleth, *cand.med., spesialist i barne- og ungdomspsykiatri, stipendiat, 50 % stilling*
- Ingeborg Rossow, *dr.philos., professor, 20 % stilling*
- Barbara Stanley, *ph.d., professor, 20 % stilling*
- Anita Johanna Tørmoen, *cand.paed., førsteamanuensis/forsker, 100 % stilling*
- Ping Qin, *dr.med., spesialist i psykiatrisk epidemiologi, professor, 100 % stilling*
- Fredrik A. Walby, *cand.psychol., spesialist i klinisk psykologi, forsker og spesialpsykolog, 100 % stilling*

Teknisk/administrativt personell

- Wenche Andreassen, *administrasjonskonsulent, 100 % stilling*
- Ina Bekkevold-Jernberg, *master i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer, utdanningskoordinator, 100 % stilling*
- Egil Haga, *dr.philos., prosjektkoordinator, 100 % stilling*
- Hanne Holmesland, *cand.philol., kommunikasjonsrådgiver, 100 % stilling*
- Anine Therese Kildahl, *master i sosialpsykologi, prosjektmedarbeider, 100 % stilling*
- Anita Kjølrsrud, *cand.mag., administrativ leder/studiekonsulent, 100 % stilling*
- Lien My Diep, *cand.scient., statistiker, 20 % stilling*
- Martin Øverlien Myhre, *master i læring i komplekse systemer, prosjektmedarbeider, 100 % stilling*
- Hilde Thomassen, *psykiatrisk sykepleier, prosjektmedarbeider, 50 % stilling*
- Katinka Tobiasson, *master i engelsk språk og litteratur, administrasjonskonsulent, 20 % stilling*
- Hanne Sofie Wernø Nilsson, *student, prosjektmedarbeider, 20 % stilling*
- Kirsti Amundsen, *cand.philol., informasjonskonsulent/bibliotekar, 30 % stilling, permisjon*

Del 1

Samarbeid og nettverk,
nasjonalt og internasjonalt.
Brukermedvirkning

NASJONALT SAMARBEID

Samarbeid med kunnskaps- og kompetansesentre

NSSF deltok i 2017 på samarbeidsmøte for kunnskaps- og kompetansesentre på helse-, omsorgs- og velferdsområdet i regi av Helsedirektoratet. Det årlige faste suicidologiske fagmøtet for forskere og andre ansatte fra RVTSene, VIVAT, LEVE, Folkehelseinstituttet og NSSF ble gjennomført i Kristiansand med utveksling av kunnskap og erfaringer fra pågående forskningsprosjekter og forebyggingstiltak. NSSF har vært bidragsyter og samarbeidet med RVTS Øst om å kvalitetssikre og ferdigstille Helsedirektoratets *Veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord*.

Samarbeid med brukerorganisasjoner og frivillige organisasjoner

I løpet av året har NSSF hatt samarbeid med en rekke frivillige organisasjoner. NSSF har fast etablert samarbeid med Landsforeningen for etterlatte ved selvmord (LEVE) om felles arrangement for markering av Verdensdagen for selvmordsforebygging. I 2016 etablerte vi et samarbeidsprosjekt med Norges Røde Kors om utvikling av kurs for menige medlemmer og ledere av organisasjonen i å oppdage og intervensere ved selvmordsfare. Dette samarbeidet fortsatte i 2017 med ferdigstilling av kurs. Røde Kors er også en samarbeidspartner for NSSF i utvikling av European Alliance Against Depression (EAAD)-tiltak i Norge. I tillegg har NSSF gitt faglige råd og vært dialogpartner til Redd Barna, Kirkens SOS og Landsforeningen for Pårørende innen Psykisk helse (LPP).

Universitetet i Oslo (UiO)

NSSF er et forskningssenter ved Institutt for klinisk medisin. Vi samarbeider med psykoterapi- og psykose-forskningsmiljøene ved instituttet, blant annet med NORMENT i prosjektet *Suicidal atferd og selvskading hos pasienter med schizofreni og bipolar lidelse*.

NSSF har omfattende og nært samarbeid med NKVTS (UniRand) og Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF) gjennom driften av masterprogrammet i psykososialt arbeid - selvmord, rus, vold og traumer.

Kliniske miljøer

NSSF har forskningssamarbeid med flere helseforetak i og utenfor Oslo.

Studien om behandling av selvskadende og suicidal ungdom gjennom bruk av Dialektisk atferdsterapi har omfattet flere kliniske enheter ved Oslo universitetssykehus. NSSF samarbeider også med Oslo universitetssykehus om studien *Villet egenskade blant ungdom 12-18 år*. Vi samarbeider med Akershus universitetssykehus om prosjektet *Family-Based Treatment Of Depressed Adolescents: A Randomized Controlled Trial With Clinic-Referred Adolescents* og med Haukeland universitetssykehus i Bergen gjennom SIPEA-studien *Bergen Psykoseprosjekt*, med Oslo universitetssykehus om prosjektet *Villet egenskade - atferd og symptomer på Borderline personlighetsforstyrrelse hos ungdom som er i kontakt med psykisk helsevern*, med Stavanger universitetssykehus/ Universitetet i Stavanger om prosjektet *Safe clinical practice for patients hospitalized in a suicidal crisis* og med SINTEF Helse og Bjørgvin DPS om prosjektet *Selvskading blant pasienter som mottar poliklinisk psykiatrisk behandling - en nasjonal studie*.

NSSF har i løpet 2017 samarbeidet med en rekke helseforetak om implementering av Dialektisk atferdsterapi.

Annet samarbeid

NSSF har i 2017 fortsatt sitt samarbeid med Kriminalomsorgsdirektoratet og fengselsetaten i utvikling av opplæringsmateriell for ansatte for å styrke innsatsen for forebygging av selvmord og selvskading blant innsatte.

NSSF har siden 2016 hatt en samarbeidsavtale med BUFETAT Region Nord om faglig bistand til et prosjekt der bruk av DBT-ferdigheter står sentralt. I samarbeidet inngår også en forskningsmessig evaluering initiert av RBUP Øst og Sør. NSSF er partner i dette forsknings-samarbeidet som har finansiering gjennom Norges forskningsråd.

Columbia University

NSSF har et godt og nært samarbeid med det sterke selvmordsforskningsmiljøet ved Columbia University i New York. Professor Barbara Stanley ved Columbia er også ansatt i bistilling ved NSSF. I tillegg har flere andre forskere ved Columbia vært involvert i forskning og undervisningsvirksomhet ved senteret. Det gjelder særlig professor Katherine M. Shear i forbindelse med utdanning i behandling av komplisert sorg og psykologene Tony DuBose og André Ivanoff i forbindelse med utdanningsprogrammet i Dialektisk atferdsterapi.

Internasjonale organisasjoner

NSSF var i 2017, og er fortsatt, aktivt engasjert i flere internasjonale organisasjoner med sterk relevans for senterets faglige oppgaver.

NSSF er blant annet representert i den internasjonale organisasjonen for selvmordsforebygging (IASP) sine styrende organer ved Ping Qin som vice president og senterleder Lars Mehlum som er del av IASP College of Presidents, medlem av Ringel Service Award Committee og medlemskap i Scientific Committee for verdenskongressene til IASP. Erlend Mork er nasjonal representant for IASP i Norge.

Senterleder Lars Mehlum er president for organisasjonen European Society for the Study of Personality Disorders (ESSPD) som tilsvarende bidrar til økt samarbeid om klinisk forskning med fokus på personlighetsforstyrrelser. Han er også visepresident i the International Society for the Study of Personality Disorders (ISSPD).

Senterleder Lars Mehlum er også president for International Academy of Suicide Research (IASR) og var medlem av Scientific Board for organisasjonens verdenskongress som ble avholdt i Las Vegas høsten 2017 og medlem av International Program Committee for verdenskongressen i Miami i 2019. Han er også medlem av Scientific committee for European Conference for Suicide and Self-harming Behaviour i Ghent i september 2018.

Lars Mehlum var medlem av Scientific Board for 4th Workshop Congress on Psychotherapy for Borderline Personality Disorders i Krakow og er medlem av Scientific Board for 5th og 6th International Congress on Borderline Personality Disorder and Allied Disorders som skal avholdes i Europa i 2019 og 2020.

Ansatte ved NSSF deltar også i organisasjonene American Association of Suicidology (AAS), American Foundation for Suicide Prevention (AFSP) hvor senterets leder sitter i Research Advisory Board, i Association for Behavioral and Cognitive Therapies (ABCT) og i European Symposium on Suicide & Suicidal Behavior (ESSSB).

Andre internasjonale samarbeidspartnere

NSSF har et strategisk viktig samarbeid om implementering av Dialektisk atferdsterapi internasjonalt med Linehan Institute ved University of Washington i Seattle, USA. I Europa har NSSF samarbeidet med fagmiljøer i Storbritannia, Tyskland, Finland og Danmark om ulike aspekter ved implementering av dialektisk atferdsterapi.

NSSF har en rekke internasjonale samarbeidspartnere i forskning. I 2017 har NSSF særlig videreført det fruktbare og langvarige samarbeidet med selvmordsforskningsmiljøene ved Columbia University (Prof Stanleys gruppe) og ved Montefiore Medical Centre (Prof Millers gruppe), begge i New York, med forskere i Sverige (Prof Mittendorfer-Rutz/Karolinska Institutet) og Danmark (Prof Nordentofts gruppe/Københavns Universitet) og med barnepsykiatrimiljøet ved Helsinki Universitet (Dr Ranta).

NSSF har i flere år hatt rådgivende funksjon i utvikling av selvmordsforskning og -forebygging i Kina. To av NSSFs medarbeidere, Ping Qin og Lars Mehlum, er knyttet til Centre for Suicide Prevention and Research ved Shandong University, ett av de ledende universitetene i Kina. Qin er Distinguished Visiting Professor ved School of Public Health ved Shandong University, og Adjunct Professor ved Faculty of Psychology ved Huazhong Normal University i Kina. Qin har også samarbeid med Center for Registerforskning ved Aarhus Universitet i Danmark om flere vitenskapelige studier.

NSSF har et utstrakt samarbeid med fagmiljøer i Europa, som danner den såkalte European Alliance Against Depression (EAAD, se egen omtale i del 2) i utvikling og bruk av forebyggingsverktøy for å redusere selvmord knyttet til depresjon. Denne alliansen er også utgangspunkt for forskningssamarbeid. I 2017 har senteret samarbeidet med en rekke fagmiljøer i og utenfor EAAD om en søknad til Horizon 2020-programmet med fokus på intervensjon overfor flyktninger med psykisk uhelse og selvmordsrisiko.

Brukermedvirkning

Erfaringsbasert kunnskap gir viktige bidrag i NSSFs forskning, utdanning og formidlingsvirksomhet.

Brukerperspektivet trekkes inn i planlegging og gjennomføring av forskningsvirksomheten. Dette er ikke minst sentralt i senterets kliniske studier og forebyggingsprosjekter der brukerrepresentanter er direkte involvert i planlegging og gjennomføring i de fleste tilfeller og i alle nye prosjekter.

Også i senterets formidling av erfaringsbasert kunnskap trekkes brukererfaringer inn både i undervisningsvirksomhet, gjennom artikler i tidsskriftet *Suicidologi* og i ekstern foredragsvirksomhet.

Blant organisasjonene har LEVE gjennom mange år vært, og er fortsatt, en viktig samarbeidspartner og viktig kilde til erfaringsbasert kunnskap for NSSF. Dette samarbeidet er videreført i 2017 på flere ulike måter, fra møtepunkter på ledelsesnivå, i felles fagmøter, dialog og informasjonsutveksling om verdensdagen for selvmordsforebygging eller valg av strategier, aktiv deltakelse og invitasjon til å bidra på hverandres arrangementer og til uformell dialog ved behov.

Landsforeningen for forebygging av selvskading og selvmord (LFSS) har sammen med andre brukerorganisasjoner vært viktige kilder til tilgang på erfaringsbasert kunnskap i de fagutviklingssammenhenger hvor NSSF deltar. NSSF har også et fruktbart samarbeid med Kirkens SOS i forhold til utvikling av nye tjenester og tiltak. NSSF har fra 2016 utviklet et aktivt samarbeid med Norges Røde Kors og Røde Kors Ungdom om utvikling av kurs for både menige medlemmer og ledere i organisasjonen i å oppdage og intervensere ved selvmordsfare. Røde Kors er også en samarbeidspartner for NSSF i utviklingen av EAAD-tiltak i Norge.

NSSF har i 2017 hatt et løpende samarbeid med Landsforeningen for Pårørende innen Psykisk helse (LPP). Dette har dels dreid seg om et informasjonsprosjekt rundt pårørendes rolle ved selvmordsatferd, og dels vært drøftinger rundt arbeidet med en brukerstrategi

for Kartleggingssystemet. Det har også vært drøftet gjensidig ulike faglige problemstillinger.

Ansatte ved NSSF tok i 2016 initiativ til stiftelse av Norsk Forening for Dialektisk Atferdsterapi (N-DBT) sammen med en gruppe interessenter fra ulike deler av Norge og praksisfeltet. Foreningen favner både praktiserende klinikere, brukere og pårørende som alle er interessert i å fremme bruken av dialektisk atferdsterapi i Norge.

Arbeidet gjennom Stiftelsen Olafs Minnefond, opprettet av etterlatte ved selvmord, har fortsatt i 2017 når det gjelder fremme av selvmordsforebyggende arbeid basert på et brukerperspektiv. Også i 2017 ble det arrangert et større møte på Litteraturhuset i Oslo i anledning Verdensdagen for selvmordsforebygging og utdeling av Olafprisen.

Også i arbeidet med utvikling av veiledende materiell for kommunene er brukerperspektivet trukket inn gjennom tiltakets referansegruppe bestående av brukere og -pårørendeorganisasjonene Mental Helse Ungdom, LEVE, Landsforeningen for forebygging av selvskading og selvmord (LFSS) og Landsforbundet mot stoffmisbruk (LMS).

Ved alle undervisningsprogram og kurs som tilbys av NSSF innhentes deltakernes tilbakemeldinger på innhold og nytteverdi av undervisning. Disse tilbakemeldingene blir brukt underveis i det enkelte undervisningstiltaket til å forbedre kvaliteten og de blir brukt ved planlegging av nye undervisningstiltak.

Del 2

Forskning og
fagutvikling

NSSF har med sin forskning som hovedmål å fremskaffe ny kunnskap om suicidal atferd og selvskading med og uten dødelig utgang innenfor tre kjerneområder:

- Å fremskaffe ny kunnskap om forekomst av suicidal atferd og selvskading, samt årsaks- og risikofaktorer for slik atferd i ulike grupper av befolkningen og i ulike geografiske områder. Vi betrakter suicidal og selvskadende atferd som i høy grad interaktive fenomener som vil variere avhengig av forholdet ved individet og miljøet, og vi studerer også hvordan risikofaktorer i befolkningen endrer seg over tid.
- Å fremskaffe ny kunnskap om forekomst av og risikofaktorer for suicidal atferd og selvskading innen kliniske populasjoner. Vi studerer faktorer knyttet til den selvmordsnære og hjelperne og om slike faktorer påvirker det kliniske forløpet etter suicidal eller selvskadende atferd.
- Å utvikle nye intervensjoner mot suicidal og selvskadende atferd og fremskaffe ny kunnskap om effekter av disse. NSSF har organisert sin forskningsevirsomhet i to grupper – én med hovedfokus på kliniske studier og én med hovedfokus på registerbaserte studier.

FORSKNINGSRESULTATER, PUBLIKASJONER OG ANNEN FORMIDLING AV FORSKNING, DOKTORGRADER

NSSF publiserte i 2017 20 publikasjoner i refereebaserte tidsskrifter, 1 bokkapittel i internasjonal fagbok og 42 presentasjoner ved nasjonale og internasjonale vitenskapelige konferanser. To doktorgradsavhandlinger ble forsvart i 2017. Det ble holdt opp mot 60 foredrag og bidrag i undervisningssammenheng eksternt i tillegg til omfattende undervisning på interne utdanningsprogram der senterets forskere formidlet forskningsgenerert kunnskap.

FORSKNING RELEVANT FOR PRAKSISFELTET

Forskning, sammen med kompetanse og nettverk som senteret bygger opp over tid gjennom forskningsevirsomheten, bidrar på flere ulike måter til å spre kunnskap og kompetanse ut til praksisfeltet. Kombinasjonen av deltakelse i internasjonale nettverk bygd opp igjen

nom egen forskning samt aktivt samarbeid og støtte rettet mot regionale forsknings- og kliniske miljøer, har satt NSSF i en svært god posisjon for å støtte implementering, tilpasning og evaluering av kunnskaps- og erfaringsbaserte tiltak i Norge.

Eksempelvis kan vi nevne studien av effekten av Dialektisk atferdsterapi (DBT) for ungdom som har gitt ny kunnskap om effektiv behandling for ungdom med gjentatt suicidalitet, selvskading og reguleringssvikt. NSSF gir veiledning og støtte til behandlersteam som benytter DBT. I tillegg bruker nå NSSF resultater fra forskningen om Dialektisk atferdsterapi (DBT) i arbeidet for å opprettholde og styrke kvaliteten i klinisk praksis ved behandlingssenheter i ulike deler av Norge. Det ble i 2015 opprettet et nettverk for systematisk evaluering og kvalitetssikring av klinisk virksamhet i DBT-teamene. DBT-team tilknyttet nettverket fikk i 2017 opplæring i bruken av kartleggingsinstrumentene. Studien av effekten av Dialektisk atferdsterapi (DBT) har også gjort det mulig å samarbeide med Bufetat nord om tiltak for å styrke innsatsen overfor barn og unge som er i barnevernets omsorg. Kunnskap basert på internasjonal forskning og doktorgradsavhandlingen til Anita Johanna Tørmoen, en nasjonal studie, er tatt inn i Veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvmord og selvskading.

I det følgende presenteres fagfelleverderte publikasjoner fra NSSF i 2017 med korte beskrivelser av hvordan hver publikasjon kan bidra til å øke kunnskapen i faget og på praksisfeltet.

- Berg, S., Rørtveit, K., Walby, F., & Aase, K. (2017). *Safe clinical practice for patients hospitalised in a suicidal crisis: a study protocol for a qualitative case study*. *BMJ Open*, 7(e012874).

Artikkelen er en fagfelleverdert studieprotokoll som omhandler et pågående forskningsprosjekt som kombinerer perspektiver fra samfunnssikkerhet, psykisk helse og kvalitativ metode. Hensikten er å utforske hvorledes ulike selvmordsforebyggende intervensjoner oppleves primært fra et pasientperspektiv. Resultater fra studien vil ha klar relevans for utvikling og forbedring av slike intervensjoner i psykisk helsevern – både innenfor spesialist- og kommunehelsetjenesten.

- Borges, G., Bagge, C. L., Cherpitel, C. J., Conner, K. R., Orozco, R., & Rossow, I. (2017). *A meta-analysis of acute use of alcohol and the risk of suicide attempt*. *Psychol Med*, 47(5), 949–957. doi:http://dx.doi.org/10.1017/S0033291716002841

Det er godt kjent at akutt skadelig bruk av alkohol eller alkoholmisbruk er en sentral risikofaktor for suicidal atferd, men mange studier har sett på betydningen av kronisk alkoholmisbruk/-avhengighet og ikke akutt bruk av alkohol. I denne undersøkelsen er det gjennomført en metaanalyse av de få studier som har sett spesifikt på akutt bruk av alkohol i relasjon til selvmordsforsøk. Metaanalysen viser at akutt bruk av alkohol er relatert til økt sannsynlighet for selvmordsforsøk – særlig ved høye doser. Dette har betydning både for iverksetting av universelle og selektive forebyggingstiltak nasjonalt og regionalt, samt understreker betydningen av å alltid undersøke alkoholens rolle i arbeidet med den enkelte i selvmordsrisiko – også hos personer som ikke har et kronisk alkoholmisbruk.

- Burrell, L. V., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). Risk Factors for Suicide in Offspring Bereaved by Sudden Parental Death from External Causes. *J Affect Disord*, 222, 71–78. doi:http://dx.doi.org/10.1016/j.jad.2017.06.064
- Burrell, L. V., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Sudden Parental Death from External Causes and Risk of Suicide in the Bereaved Offspring: A National Study*. *J Psychiatr Res*, 96, 49–56.

Artiklene viser at tap av foreldre til ytre dødsårsaker slik som selvmord, ulykker og drap øker sannsynligheten for selvmord blant de etterlatte barna. Risikoen var høyere etter tap grunnet selvmord sammenlignet med andre ytre dødsårsaker og etter tap av begge foreldre. Videre var risikoen større dersom tapet skjedde før fylte 18 år. Viktige risikofaktorer for selvmord i denne sårbare gruppen var lav sosial støtte og lav livsstabilitet, lav sosioøkonomisk status og immigrasjonsbakgrunn. Alle som har mistet en forelder til ytre dødsårsaker har økt og langvarig risiko for selvmord. Funnene fra studiene peker på sårbarheten til unge etterlatte, etterlatte ved selvmord og etterlatte med lite sosial støtte. Dette er viktig kunnskap, særlig for de som står for oppfølging i kommunale helse-

og omsorgstjenester og i utvikling av forebyggings- og intervensjonsprogrammer gjennom helsevesen og pårørendeorganisasjoner og frivillige organisasjoner.

- Burrell, L. V., Puzo, Q., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Betydningen av sosiale forhold for mental helse og selvmordsatferd*. *Suicidologi*, 3, 4–11.

Denne artikkelen beskriver teorier og modeller som har vært introdusert for sammenhengen mellom sosiale forhold, slik som sosioøkonomisk status og sosial støtte, og mental helse. Sammenhengen mellom sosiale forhold og mental helse kan enten skyldes at dårlige sosiale forhold forårsaker dårlig helse, eller at psykiske lidelser forringer individens sosiale forhold. Negative eller manglende sosiale forhold kan på sin side forårsake psykisk uhelse gjennom direkte effekter, eller gjennom indirekte buffereffekter der gunstige sosiale forhold reduserer påvirkningen av negative livshendelser eller belastende situasjoner. Artikkelen påpeker at gode sosiale forhold med mye sosial støtte er bra for den mentale helsen. Denne kunnskapen er viktig, både på et personlig mellommenneskelig nivå og på et høyere strukturelt samfunnsnivå, og peker mot en del praktiske implikasjoner av den genererte kunnskapen. Noen slike implikasjoner er for eksempel integrering av innvandrere, nettverksstøtte til etterlatte og pårørende gjennom brukerorganisasjoner, bedring av familieforhold blant sårbare grupper og hos mennesker med psykiske lidelser, krisetelefoner, chattetjenester og internettfora, bedring av soningsforhold for fanger gjennom økt sosial støtte og tiltak rettet mot å bedre pasienters sosiale ferdigheter.

- Chanen, A., Sharp, C., Aguirre, B., Andersen, R., Barkauskiene, R., Bateman, A., Mehlum, L., ... Zanarini, M. (2017). *Prevention and early intervention for borderline personality disorder: a novel public health priority*. *World Psychiatry*, 16(2), 215–216. doi:http://dx.doi.org/10.1002/wps.20429

Denne artikkelen peker på det store behovet for å styrke det forebyggende arbeidet rettet mot barn og ungdom for å oppdage tidlige tegn til personlighetsmessig skjevutvikling. Forskning viser med all mulig tydelighet at personlighetsforstyrrelser, og særlig ustabil (borderline) personlighetsforstyrrelse, starter

tidlig i livet og at det er maktpåliggende å komme i gang med intervensjoner på et tidlig stadium for å hindre sykdomsutvikling. Dette er viktig kunnskap for et vidt praksisfelt både i og utenfor helsevesenet.

- Fredriksen, K. J., Schøyen, H. K., Johannessen, J. O., Walby, F. A., Davidson, L., & Schaufel, M. A. (2017). *Psychotic depression and suicidal behavior*. *Psychiatry*, 80(1), 17-29. doi:<http://dx.doi.org/10.1080/00332747.2016.1208002>

Dette er en kvalitativ studie av svært syke pasienters opplevelse av egen tilstand og av interaksjonen med helsepersonell under alvorlige sykdomsepisoder. Studien har stor relevans for alle typer helsepersonell i psykisk helsevern og også for helsepersonell i kommunen – særlig i form av å øke kunnskapen om depressiv psykose og vanskelighetene med å identifisere pågående suicidale prosesser i denne gruppen. Studien gir flere nyttige anvisninger for bedre å fange opp disse pasientene i helsevesenet generelt.

- Haaland, V. Ø., Bjørkholt, M., Freuchen, A., Ness, E., & Walby, F. A. (2017). *Selv mord, psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling i Agder 2004-13*. *Tidsskrift for Den norske legeforsening*, 137(18), 1-8. doi:<http://dx.doi.org/10.4045/tidsskr.16.0503>

Studien undersøker omfanget av kontakt med psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling før selvmord og omstendigheter rundt disse selvmordene. Den har klar relevans for helsepersonell i både kommune- og spesialisthelsetjenesten samt for helseadministratorene på alle nivåer.

- Herpertz, S., Huprich, S., Bohus, M., Chanen, A., Goodman, M., Mehlum, L., . . . Sharp, C. (2017). *The Challenge of Transforming the Diagnostic System of Personality Disorders*. *Journal of Personality Disorders*, 31(5), 577-589. doi:http://dx.doi.org/10.1521/pedi_2017_31_338

I forbindelse med revisjonen av det internasjonale sykdomsklassifikasjonssystemet ICD har det pågått et omfattende arbeid med å oppdatere personlighetsdiagnostikken slik at den er i tråd med nyere forskning. Dette betyr blant annet at man har ønsket å vurdere personlighetspatologi som et dimensjonalt snarere enn

et kategorisk konstrukt. Samtidig er det viktig å bevare diagnostiske begreper som har stor praktisk nytteverdi, slik som borderline personlighetsforstyrrelse. I denne artikkelen drøfter ledende forskere innenfor personlighetsforstyrrelser viktige utfordringer ved overgangen mellom gamle og nye diagnose-systemer. Denne typen kunnskap er viktig for alle klinikere som ønsker å ha en kunnskapsbasert og oppdatert praksis når det gjelder diagnostikk og behandling av personlighetsforstyrrelser.

- Liu, B., Qin, P., & Jia, C. (2017). *Behavior Characteristics and Risk Factors for Suicide Among the Elderly in Rural China*. *Journal of Nervous and Mental Disease*. doi:<http://dx.doi.org/10.1097/NMD.0000000000000728>

Studien indikerte at kjennetegnene ved suicidal atferd blant eldre ikke avvok stort fra suicidal atferd blant unge, men eldre som døde i selvmord var mer utsatt for spesifikke psykososiale utfordringer som å være enslig, å ha familie med lavere økonomisk status, fysisk sykdom og å motta for lite sosial støtte. Videre viste studien at negative livshendelser hadde større innvirkning på selvmordsrisiko hos eldre enn de hadde hos yngre. Denne innsikten understreker viktigheten av sosial støtte og fokus på mental helse blant eldre.

- Mehlum, L. (2017). *DBT as a Suicide and Self-harm Treatment: Assessing and Treating Suicidal Behaviours*. In *The Oxford Handbook of Dialectical Behaviour Therapy* (pp. 1200): Oxford University Press.

Forskning ved NSSF har vist at Dialektisk atferdsterapi (DBT) har effekt på suicidal og selvskadende atferd og er et viktig redskap i strategier for forebygging av selvmord. I denne artikkelen gis det en grundig oversikt over hva forskningen sier om effekter av behandlingen. Artikkelen presenterer også de aktive behandlingsstrategiene i DBT rettet mot suicidal atferd og diskuterer hvordan man tenker at disse strategiene virker. Dette er viktig kunnskap for alle klinikere som behandler personer med selvskading og gjentatt suicidal atferd.

- Melle, I., Johannessen, J. O., Haahr, U. H., Hegelstad, W., Joa, I., Langeveld, J. H., Qin, P., . . . Friis, S. (2017). *Causes and predictors of premature death in first-episode schizophrenia spectrum disorders*. *World Psychiatry*, 16(2), 217–218. doi: <http://dx.doi.org/10.1002/wps.20431>

Denne studien fulgte pasienter med DSM-IV schizofreni-spektrum-lidelser i ti år og identifiserte høy dødelighet de første ti årene i behandling, med særlig forhøyet selvmordsrisiko de første to årene. Lengre tid med ubehandlet psykose og misbruk av rusmidler var signifikante prediktorer for dødelighet. Dette er av klinisk interesse da hjelpesøkende atferd (tidlig avdekking/opdagelse) og rusmiddelmisbruk er faktorer som er påvirkbare for intervensjoner rettet mot befolkningen og mot tjenesteapparatet.

- Mellesdal, L. (2017). *Predictors of Suicidality and Self-harm Related Admissions to Psychiatric and General Hospitals*. Doktoravhandling.

Liv Mellesdals avhandling er basert på et stort og omfattende datamateriale innsamlet fra om lag 7000 pasienter som ble innlagt ved Psykiatrisk akuttmottak (PAM) ved Haukeland universitetssykehus i Bergen. I flere delarbeider har Mellesdal og medarbeidere undersøkt forekomst av suicidal atferd som bakgrunn for innleggelsen og som prediktor for det videre kliniske forløpet og risikoen for reinnleggelse i psykiatrisk eller somatisk sykehusavdeling. Avhandlingen har gitt et vell av kunnskap om det kliniske forløpet for ulike pasientgrupper behandlet ved psykiatrisk akuttmottak – noe som er verdifullt både for spesialisthelsetjenestens arbeid med å gi et bedre og tryggere behandlingstilbud og for alle tjenester som følger opp pasienter etter utskrivning fra psykiatrisk avdeling.

- Myhre, M. (2017). *Atferdsaktivering for depresjon*. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 54(5), 466–471.

Artikkelen er en kort og klinisk rettet introduksjon til atferdsaktivering for depresjon, som er en empirisk støttet behandling for depresjon. Behandlingen er ikke tidligere beskrevet på norsk og er dermed svært relevant for helsepersonell i spesialist- og kommunehelsetjenestene, samt for myndigheter. Artikkelen foreslår at atferdsaktivering kan være en egnet behandlingsform

å implementere i kommunene, jamfør samhandlingsreformen, siden den kan administreres av helsepersonell med 3-årig relevant utdanning uten omfattende opplæring.

- Puzo, Q., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Suicide among immigrant population in Norway: A national register-based study*. *Acta Psychiatr Scand*, 135(6), 584–592. doi:<http://dx.doi.org/10.1111/acps.12732>

Studien bringer ny kunnskap på et område som vi frem til nå har hatt lite faktagrunnlag på i Norge. Undersøkelsen viser at det er viktig å ikke behandle innvandrere som en homogen gruppe, da risikoen for selvmord varierer etter innvandringsbakgrunn og opprinnelsesgruppe. Mens selvmordsrisikoen er lavere hos første- og andregenerasjons innvandrere i Norge sammenlignet med personer med norsk bakgrunn, er den høyere hos personer som er født i Norge med én utenlandskfødt forelder og de som er født i utlandet med minst én norskfødt forelder. Det kan se ut til at personer med blandet norsk og innvandrerbakgrunn er en mer utsatt gruppe. Dette er nyttig bakgrunnskunnskap for alle som arbeider med intervensjoner for og oppfølging av personer med innvandringsbakgrunn.

- Qin, P. (2017). *Selvmordsrisiko hos personer med somatiske lidelser*. *Suicidologi*, 21(1), 12–17. doi: <http://dx.doi.org/10.5617/suicidologi.4680>

Studien viser at den sterke sammenhengen mellom fysiske sykdommer og selvmordsrisiko, som er vist i mange studier, understreker viktigheten av å utrede og behandle psykiske helseproblemer blant pasienter med fysiske sykdommer. Tett samarbeid mellom klinikere og kliniske enheter, med ansvar for både somatisk og psykiatrisk behandling, vil være nødvendig. Hensiktsmessige lokale tjenester må være tilgjengelige for å møte de medisinske, følelsesmessige og praktiske behovene til mennesker med fysisk sykdom.

- Ramleth, R.-K., Grøholt, B., Diep, L. M., Walby, F. A., & Mehlum, L. (2017). *The impact of borderline personality disorder and sub-threshold borderline personality disorder on the course of self-reported and clinician-rated depression in self-harming adolescents*. *Borderline Personality Disorder and Emotion*

Dysregulation, 4, 22. doi:<http://dx.doi.org/10.1186/s40479-017-0073-5>

Artikkelen har direkte klinisk relevans for behandlere i psykisk helsevern og allmennpraktikere. Den peker på viktigheten av å erkjenne emosjonelt ustabil personlighetspatologi hos ungdom fordi komorbiditet med slik personlighetspatologi kan ha betydning både for diagnostikk, behandling og prognose av depressive tilstander. Ordinær psykoterapi og medikamentell behandling for depresjon har ofte dårligere effekt hos disse ungdommene. Førsteforfatter underviser helsepersonell over hele landet om dette temaet.

- Sæheim, A., Hestetun, I., Mork, E., Nrugham, L., & Mehlum, L. (2017). *A 12-year National Study of Suicide by Jumping From Bridges in Norway*. *Archives of Suicide Research*, 21(4), 568–576. doi:<http://dx.doi.org/10.1080/13811118.2016.1199988>

Studien viser at selvmord ved hopp fra broer er en relativt sjelden hendelse i Norge. Men undersøkelsen viser at et begrenset antall broer står for en stor andel av selvmordene ved hopp fra bro, hvorav noen av disse broene ikke er sikret med fysiske barrierer. Det er således et betydelig potensial for å forebygge selvmord ved å installere fysiske barrierer på slike broer. Studien viser også betydningen av å installere barrierer både over land og vann. Vurdering av behovet for fysiske barrierer bør være en del av standardevalueringen når man bygger nye broer eller når broer blir modernisert. Dette er spesielt viktig for broer som ligger nært befolkningsentra.

- Tang, F., Byrne, M., & Qin, P. (2017). *Psychological distress and risk for suicidal behavior among university students in contemporary China*. *J Affect Disord*, 228, 101–108. doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.jad.2017.12.005>.

Studien benyttet data fra et stort utvalg av (bachelor) studenter og viste at både psykisk ubehag og suicidal atferd var vanlig blant universitetsstudenter og at psykisk ubehag var sterkt assosiert med suicidal atferd. Funnene understreker viktigheten av fokus på mental helse blant universitetsstudenter.

- Tørmoen, A. J. (2017). *Self-Harm among Adolescents: From Identification to Tailored Treatment*: Institute of

clinical medicine, University of Oslo. Doktoravhandling.

Denne avhandlingen har vært banebrytende ved å vise hvor utbredt selvskading og selvmordsforsøk er blant vanlig skoleungdom i Norge. Det at så mange gjør begge deler er ikke vist før, og at denne gruppen sliter med mange utfordringer og også i stor grad er i kontakt med det spesialiserte hjelpeapparatet er meget relevant for samarbeid mellom kommune- og spesialisthelsetjenestene. Det at så få ungdom med innvandrerbakgrunn som både selvskadet og hadde forsøkt å ta livet sitt var i kontakt med BUP er også meget relevant å vite for alle som planlegger tiltak i kommune- og spesialisthelsetjenesten. Avhandlingen viser at det, med god effekt, er mulig å implementere og teste ut en spesialisert behandling; Dialektisk Atferdsterapi for ungdom med ustabil personlighetsproblematikk og selvskading/selvmordsforsøk. Dette er viktig internasjonalt. Spesielt viktig for praksisfeltet i Norge er at studien er den første til å dokumentere at behandlingen er effektiv under norske forhold. Både terapeuter i Norge og en stor del av familiene som fikk behandlingen opplevde at dette var et av tiltak som endret negative mønstre. Ungdom med ustabil personlighetsproblematikk, som stort sett enten går i skole eller har falt utenfor av ulike grunner, har ofte store plager og mange negative livshendelser og de er også hjelpesøkende. Vi vet at de søker hjelp hos fastlege, legevakt og skole/helsepersonell på skoler ved kriser – gjerne når de er suicidal. Slike krisepregete tiltak er selvfølgelig nødvendig av og til, og viktig kunnskap om hva man kan gjøre for å kartlegge og intervensere kan utledes av avhandlingen. Arbeidene i avhandlingen har bl.a. bidratt med kunnskap som er tatt inn i det «Veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmordsforsøk». Avhandlingen, sammen med tidligere kunnskap og internasjonal konsensus, understreker at målrettet psykoterapi ofte er nødvendig. Det som virkelig mangler fremover er at distrikter og kommuner kan samarbeide med sine helseforetak og tilby sine innbyggere systematisk og godt dokumentert behandling ved emosjonelt ustabil personlighetsproblematikk. Her vil vårt utdanningsprogram, som ble opprettet på bakgrunn av våre implementerings- og effektstudier, være en viktig samarbeidspartner.

- Walby, F. A., Kildahl, A. T., Caruso, G., & Myhre, M. Ø. (2017). *Nasjonalt kartleggingssystem for selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Bakgrunn, utviklingsprosess og formål. Suicidologi*(3), 28–33.

Vi har manglet tilstrekkelig oversikt over omfang og karakteristika ved selvmord relatert til behandling i psykisk helsevern, TSB, avtalespesialister samt psykisk helsevern for barn og ungdom. Artikkelen beskriver oppbygging og rasjonale for det nye Kartleggingssystemet. Den er relevant for alle aktører på helsefeltet – både behandlere på ulike nivåer, helseledere og myndigheter.

FORSKNINGSPROSJEKTER

I det følgende presenteres fremdrift og status i NSSFs pågående forskningsprosjekter ved utgangen av 2017:

BEHANDLINGSFORSKNING

Dialektisk atferdsterapi (DBT) for ungdom med repeterende suicidalitet – en randomisert kontrollert studie

Hovedmålsetting med prosjektet er å undersøke effekten av Dialektisk atferdsterapi (DBT) for ungdom med gjentatt villet egenskade.

Designet er en randomisert kontrollert studie der DBT sammenlignes med vanlig behandling ved barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker. De primære utfallsmålene er: Frekvens av episoder med villet egenskade, grad av depresjonssymptomer og alvorlighet av selvmordstanker. Blant de sekundære utfallsmålene er bruk av helsetjenester (legevakt, sykehusinnleggelse) etter villet egenskade eller risiko for villet egenskade samt en rekke symptomer som ungdommer med villet egenskade og borderlinetrekk ofte opplever. Prosjektet har pågått over lang tid med en opprinnelig inklusjonsfase for pasienter i tidsrommet 2008 til 2012 og med senere oppfølgingsundersøkelser ved behandlingsslutt og ett og to år etter behandlingsslutt.

Studien har rike data og er fortsatt i publiseringsfasen. Behandlingsresultatene er meget gunstige som vist i den første artikkelen med resultater ved behandlingsslutt publisert i *Journal of the American Academy of*

Child and Adolescent Psychiatry (okt. 2014). Ungdommer som hadde mottatt DBT fikk signifikant sterkere reduksjon i antall selvskadingsepisoder, depresjonssymptomer og selvmordstanker enn ungdommer som fikk vanlig behandling. Også på en rekke andre områder hadde DBT-gruppa et gunstigere forløp og resultat enn ungdommene som fikk vanlig behandling. De gode behandlingsresultatene har holdt seg over tid slik at ved ett års oppfølging hadde ungdommene som hadde mottatt DBT fortsatt en vesentlig sterkere reduksjon i selvskadingsatferd (Mehlum et al, 2016). Disse resultatene er publisert både i internasjonale vitenskapelige tidskrift (Mehlum et al, 2014 og 2016) og i popularisert form på norsk (Mehlum et al, 2014).

Data fra systemet for screening av villet egenskade (etablert i forbindelse med prosjektet) i BUP er publisert (Grøholt et al, 2014). En egen økonomisk evaluering (cost-effectiveness) på grunnlag av kliniske utfallsmål og kostnadsberegninger, basert på data for mengde av poliklinisk behandling og bruk av andre helsetjenester, er utført og vil bli publisert i 2018.

En rekke andre analyser av disse dataene er planlagt – blant annet i forhold til betydningen av eksponering for traumatiske belastninger i relasjon til forløpet av selvskadingsatferd. Man vil også studere betydningen av tilknytning til foreldre og til venner i relasjon til forløpet av selvskadingsatferd og depresjon. I en egen studie undersøker man betydningen av genetiske faktorer som prediktor for terapierespons og langtidsforløp av selvskadning.

En egen langtidsoppfølgingsundersøkelse av deltakerne i studien er igangsatt. Undersøkelsen fokuserer på hvordan det går med pasientene 2 år og 10 år etter avsluttet behandling (se egen omtale nedenfor).

Lars Mehlum leder prosjektet, Anita Johanna Tørmoen og Maria Ramberg har vært stipendiater på prosjektet, Lien My Diep er statistiker og Egil Haga er prosjekt-koordinator.

Prosjektet har vært finansiert av Helsedirektoratet, Extrastiftelsen, Oslo universitetssykehus og Universitetet i Oslo i tillegg til at langtidsoppfølgingsstudien har mottatt støtte fra NFR.

Publikasjoner

- Mehlum, L. (2017). *DBT as a Suicide and Self-harm Treatment: Assessing and Treating Suicidal Behaviours*. In *The Oxford Handbook of Dialectical Behaviour Therapy* (pp. 1200): Oxford University Press.
- Tørmoen, A. J. (2017). *Self-Harm among Adolescents: From Identification to Tailored Treatment*. Institute of clinical medicine, University of Oslo.

Konferansepresentasjoner

- Mehlum, L. (2017). *Adopting a Dialectical Stance in Psychotherapy - Why and How?* Annual Conference of DBT therapists in Finland, Helsinki.
- Mehlum, L. (2017). *Dialectical Behaviour Therapy for Adolescents with Repeated Suicidal and Self-harming Behaviour: Randomized Trials and Beyond*. Grand Rounds in Child Psychiatry, Los Angeles. Gjeste-forelesning.
- Mehlum, L. (2017). *Dialectical Behaviour Therapy for Suicidal Adolescents*. International Summit on Suicide Research, Las Vegas.
- Mehlum, L. (2017). *Implementation of Dialectical Behaviour Therapy within a Nordic Health Care System*. Annual Conference of DBT therapists in Finland, Helsinki.
- Mehlum, L. (2017). *Regulering av følelser - hvilken relevans har det for å forstå og behandle suicidalitet og selvskading?* 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo.
- Mehlum, L. (2017). *Screening for self-harm in Child and Adolescent Psychiatric Outpatient Setting*. International conference of the International Society for the Study of Personality Disorders, Heidelberg.
- Mehlum, L. (2017). *Suicidale og selvskadende ungdommer. Nye forskningsresultater om behandling og oppfølging*. Psykisk Helsekonferansen 2017, Trondheim.
- Tørmoen, A. J. (2017). *Fra identifikasjon til tilpasset behandling. Selvskading blant ungdom*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo.

Langtidseffekten av dialektisk atferdsterapi (DBT) vs. standard poliklinisk behandling for ungdom med selvskadings- og suicidal atferd

Prosjektet er en oppfølgingsundersøkelse av effektstudien Dialektisk atferdsterapi (DBT) for ungdom

med repeterende suicidalatferd – en randomisert, kontrollert studie der DBT-behandling sammenliknes med standard BUP-behandling. Hovedmålsettingen med studien er å undersøke langtidseffekten av poliklinisk behandling der man sammenligner DBT med vanlig behandling ved barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker i Oslo og Akershus.

Studien har et randomisert, kontrollert design med gjentatte og uavhengige målinger utført av ratere som er blinde for hvilken behandling den enkelte pasient har fått. Målgruppa er ungdom som har vært henvist til behandling etter gjentatt villet egenskade, og som har deltatt i den opprinnelige effektstudien. I oppfølgingsintervjuene vil de bli undersøkt i forhold til psykisk helse, forekomst av selvskadings- og suicidal atferd og opplevelse av mestring.

Til sammen 77 ungdommer i alderen 12–18 år fra Oslo og Akershus ble inkludert i perioden mai 2008 til mars 2012. Oppfølgingsintervjuer 2 år etter avsluttet behandling ble igangsatt våren 2012 og ble avsluttet i mars 2015. Det er planlagt nye oppfølgingsintervjuer 10 år etter avsluttet behandling. Resultatene er under analyse og publisering og er som ved 1-årsoppfølgingen meget gunstige, idet pasienter som mottok DBT fortsatt har signifikant lavere forekomst av selvskadings-episoder enn pasienter som mottok vanlig behandling.

En undersøkelse av forholdet mellom selvrapporterte og klinikervurderte depresjonssymptomer med mål om å klarlegge hvilke faktorer som kan føre til en subjektivt forhøyet intensitet av depresjonssymptomer i denne gruppen av ungdommer, er publisert. Flere artikler er under utarbeiding.

Prosjektet er finansiert av NFR.

Lars Mehlum leder prosjektet, Ruth-Kari Ramleth er stipendiat på prosjektet, Lien My Diep er statistiker og Egil Haga er prosjektkoordinator

Publikasjoner

- Ramleth, R-K., Grøholt, B., Diep, L. M., Walby, F. A., & Mehlum, L. (2017). *The impact of borderline personality disorder and sub-threshold borderline personality disorder on the course of self-reported and clinician-*

rated depression in self-harming adolescents. *Borderline Personality Disorder and Emotion Dysregulation*, 4, 22. doi:<http://dx.doi.org/10.1186/s40479-017-0073-5>

Konferansepresentasjoner

- Ramleth, R-K. (2017). *Depressive symptomer hos selvskadende ungdommer med og uten borderline personlighetsforstyrrelse: en studie på selvrapporterte og klinikervurderte depresjonssymptomer før og etter behandling*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo.

Prediktorer for klinisk forløp og terapierespons ved Dialektisk atferdsterapi

NSSF har i samarbeid med DBT-team fra tre helseforetak etablert et evalueringsnettverk for enheter som tilbyr Dialektisk atferdsterapi i Norge. Nettverket har som formål å kvalitetssikre behandlingen og å undersøke mekanismer hvorved endringer under behandling (med Dialektisk atferdsterapi) skjer og for hvem behandlingen virker best. Dette er det viktig å få avklart for å kunne videreutvikle og tilpasse behandlingen for å kunne øke terapierespons og sikre at knappe økonomiske og menneskelige ressurser utnyttes enda bedre enn i dag.

I evalueringsnettverket bruker man felles utrednings- og evalueringsmetoder for diagnostikk, symptommåling og forløpsmonitorering og man benytter samme plattform for datainnsamling. Data samles gjennom Universitetet i Oslos Tjeneste for Sensitive Data (TSD) via kryptert nettforbindelse og ved hjelp av nettbrett og mobile applikasjoner.

Etter lengre tids planlegging og utvikling av metoder, opplæring av klinikerne i bruk av metodene, innhenting av tillatelser fra REK og fra lokale forskningsansvarlige samt personvernombud, ble prosjektet startet på slutten av 2017.

Prosjektet er finansiert av NSSF.

Lars Mehlum leder prosjektet. Egil Haga er prosjekt-kordinator.

Tilknytningsbasert familierapi for ungdommer med depresjon: En randomisert kontrollert undersøkelse

Depresjon er den hyppigste grunnen til at ungdom (13–17 år) henvises til spesialisthelsetjenesten. Familie-faktorer spiller en viktig rolle i utvikling, opprettholdelse og tilbakefall av depresjon. Det er behov for utvikling av kunnskapsbaserte intervensjoner mot depresjon, tilpasset for norske forhold, som effektivt kan hjelpe ungdommer og deres familier med å redusere faktorer som utløser og vedlikeholder depresjonssymptomer.

Hovedstudien tester behandlingseffekten av en evidensbasert familiebehandling for ungdom med moderat-til- alvorlig depresjon (tilknytningsbasert familierapi) ved å sammenligne den med behandlingen som vanligvis gis på poliklinikken. I en delstudie fokuseres det også spesielt på selvmordstanker og negative livshendelser.

Studien utføres i et samarbeid med terapiutvikler for tilknytningsbasert familierapi, Guy Diamond, University of Pennsylvania, Philadelphia, USA.

Prosjektet er i analyse- og publiseringsfase.

Prosjektet er finansiert av Helse Sør-Øst RHF.

Marianne Villabø (AHUS) leder prosjektet, Lars Mehlum er prosjektansvarlig ved NSSF, Luxsiya Srii Waraan (AHUS) er stipendiat på prosjektet.

SIPEA- Suicidale pasienter innlagt i PAM Helse Bergen – en prospektiv oppfølgingsundersøkelse

Målet med studien er å skaffe kunnskap som kan bidra til et bedre og mer differensiert tilbud til de som i dag innlegges i akuttpsykiatrien, med særlig fokus på tiltak som kan forebygge selvmordsatferd og unødvendige reinnleggelser.

Del I, Kohortstudie: Omfatter alle innleggelser til Psykiatrisk akuttmottak (PAM) ved Divisjon psykisk helsevern i Helse Bergen. Studiestart var 1. mai 2005, og inklusjon foregår til 7000 pasienter er inkludert. Pasientene ble fulgt til utgangen av 2015. Studien har hovedfokus på problemer knyttet til selvmordsrisiko ved innleggelse og etter utskrivning. Kliniske data og

forløpsdata med tanke på reinnleggelser, liggetid, ulike typer selvmordsatferd og eventuell død blir hentet fra psykiatriske og somatiske pasientjournaler og ved kobling mot sykehusregistre, Norsk pasientregister (NPR) og Dødsårsaksregisteret. Data om poliklinisk behandling og oppfølging på spesialist- og primærhelsetjenestenivå blir hentet ved hjelp av journaler, sykehusregistre, registeret for Kontroll og utbetaling av helserefusjoner (KUHR) og kommunale registre. Det gjøres flere delstudier med utgangspunkt både i hele kohorten og undergrupper.

Del II, Intervjustudie: Det er gjennomført utdypende intervjuundersøkelse med 300 ikke-psykotiske pasienter som var innlagt på grunn av selvmordsrisiko. Disse består av et randomisert utvalg fra kohorten som ble invitert til å delta i intervju. De som samtykket gjennomgikk et semistrukturert intervju under akuttinnleggelse og et oppfølgingsintervju på telefon ca. et halvt år etter. Utfallsmålene er de samme som for kohortstudien, men i tillegg til registerbaserte data er det også innhentet pasientenes egenrapporterte informasjon om selvmordsatferd, kliniske variabler og oppfølging.

Prosjektet er nå i analyse og publiseringsfasen og flere arbeider er publisert. Liv Mellesdal disputerte høsten 2017 på en avhandling med materiale fra prosjektet. En rekke artikler ut over dette er under utarbeidelse. Prosjektet finansieres av Divisjon psykisk helsevern, Helse Bergen HF og Helse Vest RHF.

Lars Mehlum er prosjektansvarlig ved NSSF. Ketil Joachim Ødegaard er prosjektansvarlig ved Divisjon psykisk helsevern, Helse Bergen. Liv Mellesdal var stipendiat på prosjektet. Samarbeidspartnere: Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin ved Steinar Hunskaar og Ingrid Hjulstad Johansen, Kompetansesenter for sikkerhets- fengsels- og rettspsykiatri ved Knut Rypdal og Vigdis Elin Syrstad.

Publikasjoner

- Mellesdal, L.(2017). *Predictors of suicidality and self-harm related admissions to psychiatric and general hospitals*. Ph.D. avhandling, Universitetet i Bergen

Selvskading blant pasienter som mottar poliklinisk psykiatrisk behandling – en nasjonal studie

Undersøkelser fra en rekke land har vist at selvskading (villet egenskade uten suicidal hensikt) forekommer hyppig hos personer med psykisk lidelse, men kunnskapene er begrenset når det gjelder hvordan slik atferd henger sammen med suicidal atferd, selvmordstanker og ulike typer av psykisk lidelse, og hvor hyppig den forekommer blant pasienter med ulike diagnoser som i dag mottar poliklinisk psykiatrisk behandling i Norge. Slike kunnskaper vil være av betydning for å kunne planlegge og iverksette målrettede forebyggende intervensjoner tilpasset de enkelte risikogruppene, og også medføre økt oppmerksomhet i behandlingsapparatet og økt kompetanse til behandlere med mulighet for tidligere å intervenere og forebygge.

Hovedmålet i prosjektet er å undersøke forekomster av selvskading og hvordan dette henger sammen med selvmordsforsøk og selvmordstanker i ulike psykiatriske diagnosegrupper i et nasjonalt representativt materiale av pasienter som mottok poliklinisk psykiatrisk behandling i løpet av en 14-dagers periode.

En omfattende nasjonal kartlegging ble foretatt av alle pasienter som mottok poliklinisk psykiatrisk behandling i løpet av en 14-dagers periode ved at pasientens behandler ble bedt om å fylle ut et fire siders spørreskjema. Det var nærmest komplett deltakelse av alle polikliniske behandlingseenheter for psykisk helse i Norge, og det ble samlet inn data fra i alt 23 124 pasienter.

Datainnsamlingen er fullført og resultater er under analyse og publisering. I alt 8,1 % av pasientene hadde hatt minst én episode av selvskading i løpet av de siste 4 uker, mens 16,7 % hadde hatt selvmordstanker og 0,6 % hadde utført minst ett selvmordsforsøk. Forekomsten av selvskading var høyest blant pasienter med personlighetsforstyrrelser, men forekom ellers hyppig i alle andre diagnosegrupper.

Prosjektet er i publiseringsfasen og én artikkel er klar for innsending.

Prosjektet er finansiert av Helsedirektoratet ved et tilskudd til SINTEF Helse.

Solveig Osborg Ose (SINTEF Helse) er prosjektleder, Lars Mehlum er prosjektansvarlig ved NSSF.

Selv mord i Agder

Pasienter i psykisk helsevern (PHV) og tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) utgjør velkjente høyrisikogrupper for selvmord, men omfang og detaljer rundt slike selvmord er lite studert i Norge.

Målet med prosjektet er å identifisere alle selvmord i Agder-fylkene i perioden 2004–2013 og beskrive kontakt med PHV og TSB for selvmordet samt karakteristika ved pasienter og hva slags tjenester de har mottatt.

Registerkobling mellom Dødsårsaksregisteret og helseforetaket. Opplysninger hentes fra journaler ved hjelp av en norsk versjon av et spørreskjema fra National Confidential Inquiry i Storbritannia. Prosjektet er også et ledd i piloteringen i forbindelse med innføringen av Nasjonalt kartleggingssystem for selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling som NSSF arbeider med på oppdrag fra Helsedirektoratet.

Datainnsamlingen er ferdigstilt. Én artikkel er publisert i et norsk tidsskrift. Én internasjonal artikkel fra prosjektet er under utarbeidelse. Erfaringer fra prosjektet er integrert i utviklingen av Nasjonalt kartleggingssystem for selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling.

Prosjektet er finansiert ved Sørlandet sykehus, HF (SSHF).

Vegar Øksendal Haaland (SSHF) leder prosjektet.

Marianne Bjørkhold og Anne Freuchen (SSHF), Ewa Ness (OUS) og Fredrik A. Walby er prosjektmedarbeidere.

Publikasjoner

- Haaland, V. Ø., Bjørkholt, M., Freuchen, A., Ness, E., & Walby, F. A. (2017). *Selv mord, psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling i Agder 2004–13*. Tidsskrift for Den norske legeförening, 137(18), 1–8. doi:<http://dx.doi.org/10.4045/tidsskr.16.0503>

Psychotic depression and relationship with risk of suicide

Depresjon er den hyppigste diagnosen til personer som dør som følge av suicid. Depressiv psykose anses å være den alvorligste formen for depresjon. Det er likevel usikkert om tillegg av psykosesyntomer ved alvorlig depresjon øker selvmordsfaren.

Prosjektets formål er todelt: Dels ønsker vi å undersøke om pasienter innlagt med en alvorlig depressiv episode med psykosesyntomer kjennetegnes ved mer alvorlig selvmordsatferd enn deprimerede pasienter uten psykosesyntomer. Dels ønsker vi å studere hvorledes psykotiske fenomener samvirker med suicidalitet i denne pasientgruppa.

Prosjektet benytter både kvalitative og kvantitative metoder. De kvalitative metodene består av dybdeintervjuer med en gruppe pasienter innlagt med depressiv psykose. I den kvantitative delen benyttes data fra et eksisterende kvalitetsregister ved akutt mottakspost ved Klinikk psykisk helsevern ved Stavanger universitetssykehus.

Datainnsamlingen i prosjektets kvalitative del er gjennomført. Én artikkel fra dette er akseptert for publisering og én annen er under utarbeidelse.

Prosjektet er finansiert av Stavanger universitetssykehus (SUS).

Kristin Jørstad Fredriksen (SUS/UiS) leder prosjektet. Helle K. Schoeyen og Jan O. Johannessen, (SUS/UiS), Margrethe A. Schaufel (Department of Heart Disease, Haukeland universitetssykehus), Larry Davidson (Department of Psychiatry, Yale School of Medicine, New Haven, Connecticut) og Fredrik A. Walby er prosjektmedarbeidere.

Publikasjoner

- Fredriksen, K. J., Schøyen, H. K., Johannessen, J. O., Walby, F. A., Davidson, L., & Schaufel, M. A. (2017). *Psychotic depression and suicidal behavior*. *Psychiatry*, 80(1), 17–29. doi:<http://dx.doi.org/10.1080/00332747.2016.1208002>

Safe clinical practice for patients hospitalised in a suicidal crisis

Det mangler en forståelse av og forskning på hva pasientsikkerhet for selvmordstruede pasienter er. Den kliniske praksisen utføres i en kontekst kjennetegnet av kompleksitet, variabilitet i pasientgruppen og usikkerhet i evidensgrunnlaget.

Ved å anlegge et kompleksitetsperspektiv hentet fra den sikkerhetsteoretiske disiplinen «resilient health care», søkes det å utvikle en bedre forståelse av klinisk praksis for selvmordstruede pasienter i psykiatriske sengeposter.

Studien er en deskriptiv kvalitativ case-studie. Det er utført 19 dybdeintervjuer med pasienter innlagt på grunn av selvmordsproblematikk og 20 dybdeintervjuer med helsepersonell (behandlere og miljøterapeuter) innenfor psykisk helsevern. Helsepersonell er også intervjuet i 5 fokusgrupper.

Prosjektet er finansiert av Helse Vest RHF og er godkjent av REK. Datainnsamling er fullført og arbeid med første artikkel på pasientdata pågår.

Siv Hilde Berg (SUS/UiS) leder prosjektet. Karina Aase, Kristine Rørtveit (SUS/UiS) og Fredrik A. Walby (NSSF) er prosjektmedarbeidere.

Publikasjoner

- Berg, S., Rørtveit, K., Walby, F., & Aase, K. (2017). Safe clinical practice for patients hospitalised in a suicidal crisis: a study protocol for a qualitative case study. *BMJ Open*, 7(e012874).

Konferansepresentasjoner

- Berg, S. H., Rørtveit, K., Walby, F. A., Aase, K., Berg, S. H., Rørtveit, K., . . . Aase, K. (2017). *Being asked about suicide thoughts and plans: suicidal patients' experiences. Safe clinical practice for patients hospitalised in a suicidal crisis: a study protocol for a qualitative case study.* Poster ved ISQUA, London, London. <http://www.epostersonline.com/isqua2017/node/3114> <http://bmjopen.bmj.com/>

- Berg, S. H., Walby, F. A., Rørtveit, K., & Aase, K. (2017). *Selvmondsrisikovurdering: bare en prosedyre eller også en intervensjon?* 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo.

Extreme challenges – Psychopathology, treatment and health service experience among psychiatric inpatients with severe self-harming behavior in Norway

Noen pasienter har omfattende, tidvis ekstrem selvskadning og annen suicidal atferd og omfattende bruk av helsetjenester (døgn og poliklinisk) som følge av dette. Denne gruppen er gjenkjennelig klinisk over hele Norge, men det finnes svært lite systematisert kunnskap om denne pasientgruppen – også internasjonalt.

Studien har som mål å kartlegge omfanget av og karakteristika ved pasienter med svært omfattende og alvorlig selvskadingsproblematikk som av den grunn er storforbrukere av helsetjenester både i psykisk helsevern og i somatikken.

Det er gjennomført en nasjonal screeningundersøkelse som har identifisert om lag 400 pasienter i målgruppen totalt i alle 4 helseregioner. Videre planer er å gjøre en grundig intervjubasert undersøkelse av denne pasientgruppen, både i forhold til suicidal atferd, selvskadning, diagnostiske karakteristika og ulike psykometriske mål samt kartlegge bruk av helsetjenester og karakteristika ved behandlingen disse har mottatt. Samarbeidsutfordringer o.l. i helsetjenesten vil også bli kartlagt. Det arbeides med å utvikle en protokoll for en større nasjonal kartlegging.

Resultater fra screeningundersøkelsen ble presentert på et symposium på Psykiatriveka 2017.

Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Nasjonal kompetansetjeneste for personlighetspsykiatri (NAPP), NSSF og en rekke kliniske miljøer i Norge. Fredrik Walby er prosjektansvarlig ved NSSF.

Konferansepresentasjoner

- Walby, F. A. (2017). *Pasienter med ekstrem selvskadning; hvem er de, og hva gjør vi.* Psykiatriveka 2017, Oslo.

Alders- og kjønnsforskjeller i suicidal og selvskadende atferd blant pasienter med ustabil personlighetsforstyrrelse behandlet ved kliniske enheter i dagbehandlingsnettverk.

Pasienter med ustabil personlighetsforstyrrelse har en betydelig økt risiko for selvmord, selvmordsforsøk og selvskading som vist i tallrike studier. Det er likevel stort behov for mer inngående kunnskap om hvilke undergrupper innen denne heterogene pasientgruppen som har størst risiko for suicidal atferd og selvskading.

Studien har som mål å undersøke suicidal og selvskadende atferd og en rekke andre psykiske funksjoner og problemer relevant for slik atferd i en stor kohort av pasienter med ustabil personlighetsforstyrrelse behandlet ved kliniske enheter som deltar i Nettverk for Personlighetsfokuserte Behandlingsprogrammer. Målet er å få mer inngående kunnskap om hvilke grupper som er mest risikoutsatt og hvilke faktorer som øker risikoen. Resultatene av studien vil være av stor betydning for videre planlegging og utvikling av behandling for pasienter med ustabil personlighetsforstyrrelse.

Prosjektet er et samarbeid mellom forskere ved NSSF og Seksjon for personlighetspsykiatri ved Klinikk for psykisk helse og avhengighet ved Oslo universitetssykehus. Prosjektet benytter data fra over 600 pasienter som mottok behandling ved kliniske enheter som deltar i Nettverk for Personlighetsfokuserte Behandlingsprogrammer.

Datainnsamling er fullført og studien er under publisering.

Prosjektet er finansiert av Helsedirektoratet.

Lars Mehlum leder prosjektet ved NSSF, Ina Bekkevold-Jernberg er prosjektmedarbeider.

Forebygging av suicidal atferd blant flyktninger – en europeisk multisenter studie (IMPACT)

Mange europeiske land, inklusiv Norge, har mottatt store antall av flyktninger fra Midtøsten og Afrika i løpet av de siste to årene. Siden mange flyktninger kommer fra krigssteder, slik som Syria, eller fra områder med humanitære katastrofer, har de sannsynlig-

vis en betydelig økt risiko for å utvikle psykiske problemer og suicidal atferd. Det er imidlertid stor mangel på tjenester og hjelpetilbud som kan avhjelpe flyktingenes behov og derved forebygge utvikling av langvarig sykdom eller tidlig død. Slike tjenester må imidlertid bygges opp på grunnlag av kunnskap om omfang av problemene og hvordan de arter seg for de ulike gruppene. En gruppe av forskningssentra i Europa, inklusiv NSSF, har samarbeidet for å undersøke omfang av psykiske lidelser og selvmordsrisiko blant flyktninger og utviklet en intervensjon rettet mot psykisk uhelse og selvmordsrisiko. Prosjektet (Improving Assessment and Management of Mental Health Conditions among Migrants and Refugees in Europe and At-risk Groups in Low and Middle-Income Countries (IMPACT)) vil bli gjennomført fra 2018 og vare i 3 år forutsatt at finansiering blir gitt gjennom Horizon 2020-programmet.

Hovedmålet i prosjektet er å:

1. undersøke forekomster av psykisk uhelse og selvmordsatferd blant flyktninger fra Syria, Afghanistan, Pakistan, Libanon, Iran, Tyrkia og Jordan og
2. undersøke effekten av en e-helse-intervensjon utviklet for formålet og tilrettelagt for de ulike målgruppene på deres språk.

NSSF deltar i planleggings- og utviklingsarbeidet, er hovedansvarlig for en av arbeidspakkene og medarbeider på en annen arbeidspakke i prosjektet.

Prosjektet har foreløpig ikke fått finansiering og er ikke startet.

Saker om selvmord innklaget til Norsk Pasient-skadeerstatning 2009-2017

Selvmord er et komplekst fenomen med mange årsaker. Psykiske lidelser er den aller sterkeste risikofaktoren for alle typer suicidal atferd, og selvmordsfare er svært ofte en direkte utløsende faktor for kontakt med helsevesenet, spesielt psykisk helsevern. Årlig er det et betydelig antall pasienter som dør i selvmord under eller i tiden etter behandling, spesielt i psykisk helsevern. Selv om svikt i behandlings- eller sikringstiltak på ingen måte er vist å være tilfelle i majoriteten av disse

dødsfallene er dette svært alvorlige hendelser for pårørende, involvert helsepersonell og tidvis også for helseforetakene. Selvmord hos pasienter skal etter helsepersonellovens § 3 meldes til tilsynsmyndighetene og etterlatte har anledning til å klage til tilsynsmyndighetene over svikt i behandlingen (manglende forsvarlighet) og også søke erstatning hos Norsk pasientskadeerstatning (NPE). Det er vår erfaring at helsepersonell som jobber med suicidale pasienter ofte er bekymret for eventuelle tilsynsmessige konsekvenser og / eller erstatningssaker i NPE. Antall klager og krav om erstatning til NPE etter selvmord blant pasienter i psykisk helsevern har ikke vært gjenstand for systematisk beskrivelse. Formålet med denne studien er derfor å undersøke alle slike saker om selvmord i NPE. Dette vil dels kunne informere fagfeltet om omfanget av formelle klager fra etterlatte etter psykiatriske pasienter som dør i selvmord, dels belyse områder av typisk behandlings- eller beskyttelsessvikt i tjenestene av betydning for mer effektiv forebygging på dette feltet, og vi tror også at en slik gjennomgang vil kunne medvirke til å dempe unødige bekymring i tjenesteapparatet slik at man lettere kan fokusere på å gi god helsehjelp.

Prosjektet har som mål å få:

- En deskriptiv/økologisk oversikt over antall saker, typiske karakteristika ved sakene (alder, kjønn, diagnose, typisk svikt i behandling/oppfølging).
- En sammenlikning av klagesaker som ender med hhv. medhold/ikke medhold etter klagebehandlingen for å finne hva som skiller sakene i hver av gruppene.
- Gjennomføre en undersøkelse av omfang av klagesaker totalt i forhold til antall selvmord i spesialisthelsetjenesten i Norge og en sammenlikning av karakteristika ved de selvmord som ender som klagesaker hos NPE vs. det totale antall selvmord i spesialisthelsetjenesten.

Studien omfatter alle klagesaker meldt inn til NPE etter selvmord i spesialisthelsetjenesten i tidsrommet 2009–2017. Disse har vært behandlet av interne sakkyndige i NPE og til dels også ved bruk av eksterne sakkyndige. Opplysninger fra 160 saker er samlet i en database og det finnes en rekke tilgjengelige relevante opplysninger,

slik som avdødes alder, diagnose, konkrete vurderinger av svikt i diagnostikk, behandling, oppfølging, legemidler registrert ved ATC-koder mm., samt opplysninger om resultat av klagebehandlingen (medhold/ikke medhold og eventuelt erstatningsbeløp). Det vil ved behov også være mulig å samle data fra anonymisert journalmateriale, sakkyndigerklæringer mv., men det er ikke foreløpig avklart om vi vil benytte også slike data.

Som sammenligningsgruppe for funn hva gjelder antall og karakteristika ved sakene som omhandler selvmord i NPE (problemstilling 3 over) vil det bli benyttet aggregerte data fra Nasjonalt kartleggingssystem for selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling, et nasjonalt prosjekt bestående av om lag 2000 selvmord i spesialisthelsetjenestene for psykisk helsevern og rus i tiden 2008–2015.

Prosjektet er i oppstartfase, det arbeides med å utvikle protokoll.

Prosjektet er finansiert av forskningsfondet ved Stavanger universitetssykehus og interne midler.

Prosjektet ledes av Raman Dhawan (SUS). Ida Rashida Kahn Bukholm (NPE) og Fredrik A. Walby er prosjektmedarbeidere.

REGISTERFORSKNING

Registerbasert forskning om selvmord og villet egenskade i etniske minoritetsgrupper i Norge

Norge har opplevd store demografiske endringer knyttet til innvandring de siste 2–3 tiårene, og ca. 15 % av innbyggerne er i dag innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre. Det er høyst uklart om eksisterende kunnskap om risikofaktorer for selvmord og villet egenskade i ulike segmenter av befolkningen har gyldighet for denne nye og store undergruppen i befolkningen. Hovedformålet med dette prosjektet er å få bedre kunnskap om utvikling i forekomst og risikofaktorer for selvmord og villet egenskade i innvandrerbefolkningen i Norge. Slike kunnskaper er viktige som grunnlag for selvmordsforebyggende arbeid og for tiltak som søker å forbedre den psykiske helsen i innvandrerbefolkningen.

Prosjektet vil være basert på hele befolkningen i Norge inndelt etter fødelandet til forsøkspersonene og deres

foreldre. Personopplysninger vil bli innhentet fra Det sentrale folkeregister, Norsk pasientregister og Dødsårsaksregisteret sammen med sosiodemografiske opplysninger fra Forløpsdatabasen Trygd.

Som en del av den registerbaserte forskningen ved NSSF har prosjektet de nødvendige godkjenningene og data er innhentet. Prosjektet er i gang med dataanalyse, og de første 2 artiklene er publisert og 1 er under utarbeidelse.

Prosjektet er finansiert av NSSF.

Ping Qin og Lars Mehlum leder prosjektet. Quirino Puzo er stipendiat på prosjektet.

Publikasjoner

- Puzo, Q., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Suicide among immigrant population in Norway: A national register-based study*. *Acta Psychiatr Scand*, 135(6), 584–592. doi:<http://dx.doi.org/10.1111/acps.12732>

Konferansepresentasjoner

- Puzo, Q., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *The effect of socio-economic factors on suicide risk among immigrant population in Norway*. 2017 IASR/AFSP International Summit on Suicide Research, Henderson, Nevada.
- Puzo, Q., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Suicide among immigrant population in Norway: A national register-based study*. 2017 IASR/AFSP International Summit on Suicide Research, Henderson, Nevada.
- Puzo, Q., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Suicide among immigrant population in Norway: A national register-based study*. 29th congress of International Association for Suicide Prevention, Kuching.
- Puzo, Q., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Suicide among immigrant population in Norway: what is the risk difference and how socio-economic factors influence the risk*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo.

Selvmord og villet egenskade i Norge: en undersøkelse med fokus på validering av data og påvirkninger på personlig helse og sosiodemografisk status

Selvmord og villet egenskade er viktige folkehelseproblemer i Norge. Storskala befolkningsstudier er viktige kilder til kunnskap som grunnlag for utvikling av effektive strategier for forebygging. Siden slik kunnskap i stor grad mangler i Norge, ønsker vi å bruke norske nasjonale registre som en unik kilde til å systematisk studere selvmord og villet egenskade. I dette prosjektet vil vi fokusere på en rekke fundamentalt viktige problemstillinger om selvmord i Norge. Vi ønsker å vurdere datakvaliteten om villet egenskade, få kunnskap om utviklingen av forekomsten av villet egenskade og selvmord, kunnskap om risikofaktorer for repetert villet egenskade og påfølgende selvmord samt betydningen av viktige helserelaterede og sosiodemografiske faktorer for disse forholdene.

Dette er en omfattende epidemiologisk undersøkelse som bruker data fra norske befolkningsregistre til systematisk å undersøke selvmord og villet egenskade og tilknyttede faktorer. Utvalgte data og metoder er spesielt tilpasset forskningsformålet.

Ved å knytte flere lands nasjonale registre sammen, blir prosjektet en av de største og mest omfattende undersøkelser av suicidal atferd på verdensbasis. Resultater og kunnskap, hentet fra de foreslåtte forskningsaktivitetene, vil i stor grad bidra til økt forståelse av selvmord og villet egenskade i Norge og legge et solid fundament for videre forskning på dette feltet.

Prosjektet har fått godkjenning av REK, NAV og Skattedirektoratet samt godkjenning av SSB, FHI og Helse- og sosialdepartementet. Det har også fått utlevert alle data til prosjektet og er i gang med dataanalyse og rapportering av funn.

Prosjektet er finansiert av NSSF.

Ping Qin er prosjektleder. Prosjektgruppen består av Lars Mehlum, Lien My Diep, Anne S. Bøe og Egil Haga

Konferansepresentasjoner

- Qin, P. (2017). *Selv mord og villet egenskade blant unge i Norge, et innblikk i norske populasjonsregistre*. Barn som pårørende ved selvmordsatferd. Seminar
- Qin, P. (2017). *Suicide and deliberate self-harm: an update of findings from national registries*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo.
- Qin, P., & Mehlum, L. (2017). *National plan for suicide prevention: Norwegian experience*. 29th congress of International Association for Suicide Prevention, Kuching.
- Qin, P., & Mehlum, L. (2017). *Who receives a diagnosis of DSH in clinics? - Insight from Norwegian national patient registration*. 29th congress of International Association for Suicide Prevention, Kuching.

Psykososial utvikling, villet egenskade og selvmord hos personer som har opplevd plutselig tap av en eller begge foreldre

Mange mennesker i Norge opplever tap av én eller begge foreldre, noe som kan påvirke deres liv på mange måter, inkludert deres psykososiale utvikling. I prosjektet brukes registerdata fra de norske registrene til å undersøke risiko for selvmordsatferd og u hensiktsmessig sosioøkonomisk utvikling blant personer som har opplevd plutselig tap av én eller begge foreldre. Vi vil studere hvordan påvirkningen av tap av foreldre varierer med ulike dødsårsaker (selvmord, trafikkulykke og alder til avkom ved tap av foreldre). Resultatet av denne studien vil bidra til forbedring av helsetjenester til mennesker, spesielt barn som har opplevd plutselig tap av forelder.

Prosjektet vil være basert på alle personer som har opplevd plutselig tap av én eller begge foreldre i deres liv. Personopplysninger vil bli innhentet fra Det sentrale folkeregister, Norsk pasientregister og Dødsårsaksregisteret sammen med sosiodemografiske opplysninger fra Forløpsdatabasen Trygd.

Som en del av registerbasert forskning ved NSSF har prosjektet de nødvendige godkjenningene og data er innhentet. Prosjektet er i gang med dataanalyse. De første 2 artiklene er publisert.

Prosjektet er finansiert av Extrastiftelsen.

Ping Qin og Lars Mehlum leder prosjektet. Lisa Victoria Burrell er stipendiat på prosjektet.

Publikasjoner

- Burrell, L. V., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Risk Factors for Suicide in Offspring Bereaved by Sudden Parental Death from External Causes*. *J Affect Disord*, 222, 71–78. doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.jad.2017.06.064>
- Burrell, L. V., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Sudden Parental Death from External Causes and Risk of Suicide in the Bereaved Offspring: A National Study*. *J Psychiatr Res*, 96, 49–56.

Konferansepresentasjoner

- Burrell, L. V., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Risk Factors for Suicide in Offspring Bereaved by Sudden Parental Death from External Causes*. IASR/AFSP International Summit on Suicide Research, Henderson, Nevada.
- Burrell, L. V., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Sudden Parental Death from External Causes and Risk of Suicide in the Bereaved Offspring*. 9th National Conference on Suicide Research and Prevention, Oslo.
- Burrell, L. V., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Sudden Parental Death from External Causes and Risk of Suicide in the Bereaved Offspring: A National Study*. 29th congress of International Association for Suicide Prevention, Kuching.
- Burrell, L. V., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Sudden Parental Death from External Causes and Risk of Suicide in the Bereaved Offspring: A National Study*. IASR/AFSP International Summit on Suicide Research, Henderson, Nevada.

Risiko for selvmord i forbindelse med sykemelding og diagnostisering av fysisk sykdom

Dette var opprinnelig et samarbeidsprosjekt mellom ledende forskningsmiljøer i Norge, Danmark og England. Prosjektet utvides nå med fokus på norsk data-materiale. Formålet med prosjektet er å undersøke selvmordsrisiko i forbindelse med sykemelding fra jobb og med en lang rekke alvorlige sykdommer, og å undersøke mulig effektmodifikasjon av psykiatriske, demografiske eller sosioøkonomiske faktorer.

Prosjektet utnyttet opprinnelig data fra forskjellige danske registre og vil bli videreført med data fra norske registre (Det sentrale folkeregister, Norsk pasientregister og Dødsårsaksregisteret sammen med Forløpsdatabasen Trygd).

Flere artikler basert på danske data er publisert. Prosjektet har blitt en del av registerbasert forskning ved NSSF med norske data.

Forprosjekt ble finansiert av Helsedirektoratet. Aktuelle forskningsaktiviteter er delvis finansiert av NFR.

Ping Qin leder prosjektet. Sigrid Tesli (mastergradstudent), Lars Mehlum og Fang Tang (gjesteforsker) er prosjektmedarbeidere.

Publikasjoner

- Qin, P. (2017). *Selvmordsrisiko hos personer med somatiske lidelser*. *Suicidologi*, 21(1), 12–17. doi:<http://dx.doi.org/10.5617/suicidologi.4680>

Konferansepresentasjoner

- Tang, F., Mehlum, L., Mehlum, I. S., & Qin, P. (2017). *Suicide risk and physical illness leading to leave from work: a national study of people in Norwegian labor force*. 29th Congress of International Association for Suicide Prevention, Kuching.

Selvmordsatferd i forbindelse med ekteskapsbrudd

Formålet med prosjektet er å undersøke påvirkningen av ekteskapsbrudd på risikoen for selvmord og selvskading ved å bruke data fra de norske folkeregistrene. Spesielt vil studien vurdere den temporale effekten av ekteskapeleg endring og dens kontekstuelle effektforskjeller etter f.eks. foreldreskap og sosioøkonomisk status for mennesker som har opplevd ekteskapsbrudd.

Prosjektet vil være basert på hele befolkningen i Norge. Personopplysninger vil bli innhentet fra Det sentrale folkeregister, Dødsårsaksregisteret og Forløpsdatabasen Trygd.

Som en del av den registerbaserte forskningen ved NSSF har prosjektet de nødvendige godkjenningene og data er innhentet. Prosjektet er i gang med dataanalyse.

Prosjektet blir finansiert av Forskerlinjen ved Det medisinske fakultet, UiO.

Ping Qin leder prosjektet. Lars Mehlum og Erik Oftedahl Næss (forskerlinjestudent) er prosjektmedarbeidere.

Konferansepresentasjoner

- Næss, E. O., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Suicide risk in relation to marital status: a national study*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo.

Prospective outcome of referral psychotherapies for patients with deliberate self-harm in routine care

Villet egenskade er vanlig og er en sterk prediktor for repetisjon av selvskading, selvmord og tidlig død i populasjonen. Oppfølgende behandling og intervensjoner etter behandling for selvskading er svært viktig i klinisk forvaltning – imidlertid er bevisgrunnlaget for å rettlede denne forvaltningen glissen. Dette prosjektet vil bruke rikholdig data fra norske registre for en grundig undersøkelse av henvisninger til psykososiale intervensjoner og deres potensielle utfall for ungdom og voksne behandlet for villet egenskade i det ordinære helsevesenet. Det vil besvare:

1. Hvilke typer psykososiale intervensjoner disse pasientene ofte henvises til og hvordan henvisningene varierer basert på kliniske trekk ved selvskadingen og sosiodemografisk status til pasienten.
2. Hvorvidt henvisning til psykososial behandling er beskyttende mot repetisjon av villet egenskade og prematur død i løpet av oppfølgingsperioden.
3. Hvorvidt de psykososiale intervensjonene er gunstige for de unge pasientenes sosiale prestasjon i deres påfølgende utdanningsprogram.

Prosjektet vil være basert på hele befolkningen i Norge. Personopplysninger vil bli innhentet fra Det sentrale folkeregister, Norsk pasientregister, Dødsårsaksregisteret og Forløpsdatabasen Trygd.

Som en del av den registerbaserte forskningen ved NSSF har prosjektet de nødvendige godkjenningene, data er innhentet. Prosjektet er i gang.

Prosjektet er finansiert av NFR.

Ping Qin leder prosjektet. Lars Mehlum, Barbara Stanley og Ingrid Melle (UiO/OUS) er prosjektmedarbeidere, Ketil Berge Lunde er stipendiat på prosjektet.

Suicidal behaviour and health care – differences between refugees, immigrants and natives?

Både Sverige og Norge har tatt imot store antall flyktninger i de senere år, og mange av dem er mindreårige uten ledsagelse av voksne familiemedlemmer. Mange flyktninger har blitt eksponert for traumatiske hendelser både i sitt opprinnelsesland og under flukten, og har en økt risiko for å utvikle traumatiske stressreaksjoner og andre uttrykk for psykisk uhelse. Dette øker risikoen for suicidal og selvskadende atferd. Som vist i nylig publiserte studier fra NSSF har visse grupper innvandrere i Norge en økt risiko for selvmord. Likevel vet vi fortsatt lite om hvilke faktorer som øker risikoen for suicidal atferd – ikke minst blant flyktninger og asylsøkere. Det er av stor betydning å få undersøkt i hvilken grad innvandrere og asylsøkere som viser suicidal atferd har vært i kontakt med helsetjenester for psykiske lidelser.

Prosjektet har som mål å sammenlikne forekomsten av suicidal atferd blant innvandrere i Norge og Sverige med tilsvarende forekomst hos personer i majoritetsbefolkningen. Man undersøker videre i hvilken grad psykiske lidelser, bruk av helsetjenester og sosial integrasjon påvirker forekomsten av suicidal atferd og om assosiasjonen mellom slike faktorer er forskjellige i Sverige og Norge.

Prosjektet benytter kobling av nasjonale registerdata i både Sverige og Norge.

Prosjektet er under oppstart.

Prosjektet er finansiert av det svenske Vetenskapsrådet.

Ellenor Mittendorfer-Rutz (Karolinska Institutet) leder prosjektet. Lars Mehlum og Ping Qin er prosjektmedarbeidere fra NSSF, Ridwan Amin er stipendiat på prosjektet.

FORSKNING PÅ RISIKOFAKTORER

Prediktorer for suicidal og selvskadende atferd blant personer med ustabil personlighetsforstyrrelse

Personer med ustabil personlighetsforstyrrelse har en betydelig økt risiko for selvmord, selvmordsforsøk og selvskadning som vist i tallrike studier. Likevel mangler vi mer detaljert kunnskap om forløpet av suicidal og selvskadende atferd over tid i ikke-kliniske grupper av personer med ustabil personlighetsforstyrrelse.

Prosjektet har som mål å prospektivt studere forløpet av suicidal og selvskadende atferd, og en rekke andre psykiske funksjoner og problemer relevant for slik atferd, over en periode på 3 år. Målet er å få mer inngående kunnskap om hvordan slik atferd utvikler seg over tid og hvilke faktorer som påvirker forløpet. Resultatene av studien vil være av stor betydning for planlegging av forebyggende og behandlende tiltak rettet mot brede grupper av personer med problemer knyttet til ustabil personlighetsforstyrrelse.

Prosjektet benytter rike data innsamlet ved Columbia University og New York State Psychiatric Institute i USA gjort tilgjengelig av NSSFs medarbeider Barbara Stanley, som har sin hovedstilling ved instituttet.

Datainnsamling er fullført og artikkel er under publisering.

Prosjektet er finansiert av Columbia University og NSSF.

Barbara Stanley (Columbia University og NSSF) leder prosjektet. Erlend Mork og Lars Mehlum er prosjektmedarbeidere.

Villet egenskade – atferd og symptomer på Borderline personlighetsforstyrrelse hos ungdom som er i kontakt med psykisk helsevern

Suicidal og selvskadende (villet egenskade) atferd hos ungdom er et omfattende folkehelseproblem. Et mønster av slik atferd er ofte forbundet med personlighetsforstyrrelser, særlig borderline personlighetsforstyrrelse som vist i studier av voksne. Kunnskapen om sammenhengen mellom villet egenskade-atferd og personlighetsforstyrrelser blant ungdom er imidlertid begrenset. Ny kunnskap om underliggende personlighetsfungering hos ungdom med villet egenskade vil være til stor nytte for de ungdommer og familier dette gjelder, slik at underliggende vansker blir fanget tidlig nok opp til at de kan få forebyggende behandling. Ny kunnskap om dette vil også medføre økt oppmerksomhet i behandlingsapparatet og økt kompetanse til behandlere med mulighet for tidligere å intervensere med et forebyggende perspektiv.

Prosjektet inkluderer ungdom i alderen 12–18 år som er i kontakt med psykisk helsevern for barn og ungdom. Hovedmålet er å undersøke forekomster av og samvariasjon mellom villet egenskade-atferd og oppfylte kriterier for borderline personlighetsforstyrrelse.

Studien er en prospektiv oppfølgingsundersøkelse som samler inn data ved hjelp av personlig intervju med deltakere og ved bruk av selvutfylte spørreskjema. Data innhentes ved baseline (T1) og ett år senere (T2) med mulighet for en ytterligere oppfølgingsstudie (T3). Diagnosevurdering gjøres på to tidspunkt (T1 og T2) for å undersøke diagnostisk stabilitet. Det innhentes informasjon fra både ungdom, foresatte og behandlere.

Datainnsamlingen er nå i full gang både ved BUP Syd og Nord. Datainnsamlingen vil pågå i hele 2018.

Prosjektet er finansiert av Oslo universitetssykehus (OUS).

Pål Zeiner (OUS) leder prosjektet. Anne Trana Brager-Larsen er stipendiat på prosjektet. Lars Mehlum er hovedveileder.

Suicidal atferd og selvskading hos pasienter med schizofreni og bipolar lidelse

Personer med schizofreni og bipolar lidelse har en forhøyet risiko for å dø ved selvmord og suicidal atferd er en sentral risikofaktor for selvmord i denne pasientgruppen. Forebygging og behandling av suicidal atferd ved psykotiske lidelser er fortsatt et kunnskapssvakt område og vi vet per i dag svært lite om forekomst og behandling av selvskading hos personer med psykotiske lidelser.

I denne delstudien av NORMENT-samarbeidet er målet å øke kunnskapen om mekanismer og karakteristika ved suicidal atferd og selvskading uten suicidal intensjon hos pasienter med psykotiske lidelser som grunnlag for å utvikle bedre behandling og andre forebyggende intervensjoner.

Studien baserer seg på et omfattende datamateriale fra personer med psykotiske lidelser som er behandlet i psykisk helsevern ved sykehusene i Oslo og Sykehuset Innlandet HF.

NSSFs deltakelse i prosjektet har så langt resultert i bidrag på 12 artikler og én doktoravhandling. Prosjektet har i 2017 vært satt i pause. I 2018 er målet å starte neste fase i prosjektet for å studere forløp av lidelsen over tid hos pasienter med både suicidal og selvskadende atferd samt bedre forståelsen av atferden fra pasientenes perspektiv.

Erlend Mork er prosjektansvarlig ved NSSF. Fredrik A. Walby og Lars Mehlum er prosjektmedarbeidere.

Selv mord i nordiske fengsler 2000–2011

Tidligere studier har vist at det er en økt risiko for selvmord blant innsatte i fengsler. Innsatte med psykiske lidelser, personer som har hatt hyppige fengselsopphold, yngre innsatte, varetektsfanger samt personer som er fengslet på grunn av vold er særlig risikoutsatte. I flere land ser forekomsten av selvmord blant innsatte ut til å ha en økende tendens.

I denne studien samarbeider NSSF med forskere fra de øvrige nordiske landene i å undersøke overdødeligheten ved selvmord i forhold til aldersgrupper og over tid.

Data samles inn fra de respektive lands fengselsmyndigheter, og målet er å få sikrere kunnskap om fengsels-selv-mord som grunnlag for forebyggende arbeid.

Prosjektet er i publiseringsfasen og en artikkel er innsendt for publisering.

Annette Erlangsen (Forskningsenheden, Psykiatrisk Center, Københavns Universitet) er nordisk prosjektleder. Yngve Hammerlin (Kriminalomsorgens høgskole og utdannings-senter (KRUS) og Lars Mehlum er nasjonale prosjektledere.

Selvskading blant innsatte i fengsel

Som vist i tidligere studier har innsatte en betydelig økt risiko for selvmord. Det er også klare indikasjoner på at forekomst av selvskading blant innsatte har økt, men omfanget har ikke vært undersøkt systematisk og risikofaktorer for slik atferd i denne populasjonen har ikke vært godt nok undersøkt.

Prosjektet undersøker forekomst av selvskading blant innsatte i 4 utvalgte fengsler (Ullersmo, Bredtveit, Ringerike og Halden fengsel) og risikofaktorer for slik atferd med mål om å identifisere innsatsområder for forebyggende tiltak.

Utvikling av protokoll for undersøkelsen er fullført og nødvendige samarbeidsavtaler er inngått og tillat- elser innhentet.

Prosjektet er finansiert av KRUS.

Prosjektgruppen består av Lars Mehlum, Yngve Ham- merlin (KRUS) og Christine Friestad (KRUS).

Rusmidler og villet egenskade

Rusmiddelbruk er en viktig risikofaktor for villet egen- skade. Både en tilstand av akutt beruselse og et lang- varig misbruk av alkohol eller andre rusmidler er forbundet med en betydelig forhøyet risiko for selv- mord, selvmordsforsøk og annen villet egenskade. Vi vet imidlertid fremdeles lite om flere viktige aspekter ved disse observerte sammenhengene – eksempelvis:

1. I hvilken grad er sammenhengene et uttrykk for en kausal sammenheng?

2. I hvilken grad og på hvilke måter kan forekomst av villet egenskade forebygges gjennom tiltak som reduserer rusmiddelbruk i hele eller spesifikke grupper av befolkningen?
3. Kan rusmiddelmisbruk ha en indirekte effekt på villet egenskade, som for eksempel å øke risikoen for villet egenskade hos barn av rusmiddelmisbrukere?

Dette prosjektet vil belyse sammenhenger mellom rusmiddelbruk/-misbruk og ulike former for villet egenskade i to henseender:

1. Oppdatere oversiktskunnskap om ulike sammen- henger mellom rusmiddelbruk og villet egen- skade og gjennomgå kunnskapsgrunnlaget for å vurdere tiltak som kan forebygge villet egenskade gjennom rusmiddelforebyggende tiltak rettet mot hele befolkningen eller mot spesifikke grupper.
2. Foreta empiriske analyser av slike sammen- henger basert på tilgjengelige norske datasett. De empiriske analysene vil undersøke om det er belegg for mulige kausale sammenhenger mellom rusmiddelbruk og villet egenskade samt mulige indirekte effekter av rusmiddelmisbruk på villet egenskade hos barn eller andre nære pårørende til misbrukere.

De empiriske analysene vil bli basert på ulike tilgjengelige norske datasett. Disse kan i hovedsak grupperes i tre:

- a. spørreundersøkelser i den generelle befolkningen av ungdom og voksne,
- b. data fra pasienter i ulike behandlings- eller omsorgstiltak, og
- c. data fra helseregistre og andre nasjonale registre.

Ingeborg Rossow (Folkehelseinstituttet) leder prosjek- tet. Erlend Mork er prosjektansvarlig ved NSSF.

Tilgjengelige datasett er innhentet, tre artikler er publi- sert, hvorav én i 2017.

Publikasjoner

- Borges, G., Bagge, C. L., Cherpitel, C. J., Conner, K. R., Orozco, R., & Rossow, I. (2017). *A meta-analysis of acute use of alcohol and the risk of suicide attempt*. *Psychol Med*, 47(5), 949-957. doi:http://dx.doi.org/10.1017/S0033291716002841

Selv mord og villet egenskade hos studenter og personer bosatt i rurale strøk i Kina

Kinas sosialøkonomi gjennomgår raske endringer, og psykisk helse hos unge og landlige innbyggere har med dette blitt en stor bekymring for det offentlige. Dette prosjektet har som formål å undersøke forekomsten av suicidal atferd og psykiske lidelser hos kinesiske universitetsstudenter og personer bosatte i rurale strøk og å rette fokus mot viktige faktorer som bidrar til dette problemet. Prosjektet er en fortsettelse av Ping Qins forskningssamarbeid med Kina.

Prosjektet er finansiert av ulike kinesiske forskningsfond.

Ping Qin leder prosjektet ved NSSF.

Publikasjoner

- Liu, B., Qin, P., & Jia, C. (2017). *Behavior Characteristics and Risk Factors for Suicide among the Elderly in Rural China*. *Journal of Nervous and Mental Disease*. doi:http://dx.doi.org/10.1097/NMD.0000000000000728
- Tang, F., Byrne, M., & Qin, P. (2017). *Psychological distress and risk for suicidal behavior among university students in contemporary China*. *J Affect Disord*, 228, 101-108. doi:http://dx.doi.org/10.1016/j.jad.2017.12.005.

Konferansepresentasjoner

- Qin, P. (2017). *Suicide among the elderly in China*. 29th congress of International Association for Suicide Prevention, Kuching.
- Tang, F., Byrne, M., & Qin, P. (2017). *Psychological distress and associated influence on suicidal behavior among university students in contemporary China*. 29th congress of International Association for Suicide Prevention, Kuching.

Sikring av broer – et aktuelt selvmordsforebyggende tiltak i Norge?

Sikring av broer kan forebygge selvmord, det viser internasjonal forskning. Noen broer i Norge er sikret

de siste 10 årene, og Vegdirektoratet vurderer å sikre flere norske broer. Vi har før dette prosjektet visst lite om karakteristika og omfang av selvmord ved utsprang fra bro i Norge.

Prosjektet har hatt som mål å studere selvmord ved utsprang fra bro for å belyse behovet for sikring av bro som et selvmordsforebyggende tiltak i Norge; i hvilken grad det skjer selvmord ved utsprang fra bro i Norge, hva kjennetegner personer som dør i selvmord ved utsprang fra bro og er noen broer mer utsatt enn andre.

Studien er en retrospektiv registerundersøkelse som kombinerer data om alle selvmord ved hopp fra høyt sted. Den baserer seg på dødsfall registrert i det norske dødsårsaksregisteret i perioden 1999-2010, kombinert med informasjon fra politiets registre, for å identifisere selvmord ved utsprang fra bro i Norge i denne tidsperioden.

Prosjektet er nå avsluttet. Resultatene er formidlet til oppdragsgiver, fagmiljø og allmenheten gjennom bl.a. konferanser, nett og redigerte media. En fagfellevurdert artikkel er publisert i *Archives of Suicide Research*.

Prosjektet var i startfasen (2015) delfinansiert av Vegdirektoratet.

Erlend Mork ledet prosjektet. Aleksandra Sæheim (OsloMet), Ingebjørg Hestetun (Vestre Viken HF), Latha Nrugham (tidl. NSSF) og Lars Mehlum bidro inn i prosjektet.

Publikasjoner

- Sæheim, A., Hestetun, I., Mork, E., Nrugham, L., & Mehlum, L. (2017). *A 12-year National Study of Suicide by Jumping From Bridges in Norway*. *Archives of Suicide Research*, 21(4), 568-576. doi:http://dx.doi.org/10.1080/13811118.2016.1199988

FAGUTVIKLINGSPROSJEKTER

Implementering av EAAD flernivåintervensjon

En betydelig andel av risikogrupperne for selvmord og selvskading er ikke brukere av helsetjenester i psykisk helsevern eller rusomsorg og får ikke bistand gjennom helse- og omsorgstjenester i kommunene. Eksisterende forebyggingstiltak vil ha vansker med

effektivt å redusere risikofaktorer i forholdsvis store deler av befolkningen, først og fremst fordi personer i denne delen av befolkningen ikke naturlig kommer i kontakt med og blir eksponert for tiltakene. Det er derfor behov for å iverksette tiltak som a) bidrar til at flere søker helsehjelp og/eller som b) bidrar til at personer som ikke søker helsehjelp likevel får tilgang til hjelperessurser som kan redusere deres risiko for selvmord og selvskading. For å oppnå dette er det nødvendig at allerede igangværende tiltak lokalt rundt i Norge utnyttes og gjøres bedre kjent samtidig som de suppleres med nye og målrettede initiativ for å styrke dette arbeidet. Med bakgrunn i dette innledet NSSF i 2016 et samarbeid med det europeiske konsortiet Den europeiske alliansen mot depresjon (EAAD). Målet i EAAD er å styrke hjelp og omsorg til personer som har depresjon eller økt selvmordsrisiko og derved også redusere forekomsten av selvskading, suicidal atferd og selvmord i befolkningen.

Verktøyene utviklet av EAAD innebærer en metodikk hvor man setter inn samtidige tiltak på følgende 4 nivåer:

1. **Allmennheten.** Økt offentlig oppmerksomhet om depresjon og suicidal atferd, gjennom informasjonskampanjer med mål om å motvirke stigmatisering og feiloppfatninger om depresjon og suicidalitet og senke terskelen for at personer med depresjon søker og mottar hjelp.
2. **Primærhelsetjenesten.** Forbedre kompetansen i å oppdage, diagnostisere og behandle personer med depresjon og oppdage og intervensere overfor personer i suicidalfare.
3. **Lokale nøkkelpersoner.** Opplæring til nøkkelpersoner som har kontakt med høyrisikogrupper og som kan bidra til at flere får riktig omsorg og behandling.
4. **Pasienter og pårørende.** Styrke tilgangen på informasjon og behandlingsmuligheter og selvhjelps tiltak for depresjon eller suicidal atferd.

EAAD prosjektet har i 2017 jobbet videre med tilrettelegging av materiell for norske forhold og fortsatt implementeringen av EAAD og iFightDepression i Agder:

- Utviklet, oversatt, tilrettelagt og publisert informasjons- og implementeringsmateriell, inkludert iFightDepression-nettsiden (www.ifightdepression.com/no) og iFightDepression-verktøyet på norsk – et nettbasert verktøy for guidet selvhjelp for symptomlette ved lette til moderate depresjoner.
- Startet implementering av EAAD i Agder-fylkene som pilotregion med lokal koordinator for arbeidet, avholdt styrings- og referansegruppemøter og hatt hyppig formell og uformell kontakt med et bredt spekter av aktører fra brukerorganisasjoner, arbeidsliv, student- og bedriftshelsetjeneste, Rask psykisk helsehjelp, RVTS, spesialisthelsetjeneste og andre organisasjoner i Agderfylkene.
- Gjennomført opplæring av fastleger, psykologer og psykisk helsearbeidere i kommunene samt opplæring av nøkkelpersoner lokalt.
- Gjennomført opplæring av veiledere i iFight-Depression-verktøyet og startet inklusjon av brukere til verktøyet.
- Promotert tiltakene på nasjonale arenaer og regionalt og lokalt i Agder.
- Videreført samarbeid med Røde Kors ved å ferdigstille opplæringsverktøy i å oppdage og intervensere ved selvmordsfare. Opplæringsverktøyet omfatter kursinnhold, kursmateriell og veileder for kursholdere, og er utviklet til bruk for organisasjonens ansatte og frivillige medarbeidere. Opplæring av flere kursholdere og nasjonal implementering starter i februar 2018.

Erlend Mork leder prosjektet. Hilde Thomassen, Egil Haga, Hanne Sofie Wernø Nilsson og Lars Mehlum er prosjektmedarbeidere ved NSSF. Lars Mehlum leder styringsgruppen som består av Christine Bull Bringanger (OUS), Oddvar Sæther (SSHF), Kjetil Juva (SSHF), Christian Syvertsen (Mental Helse Ungdom), Erlend Mork (NSSF), Hilde Thomassen (NSSF/SSHF).

Referansegruppen i Agder er bredt sammensatt: Ingrid Sæbø Møllen (RVTS Sør), Kristin Eldor (NAV), Anne Midtlien (NAV), Bodil Aasvang Olsen (DLF), Kenneth Haugjord (Kristiansand kommune), Eli Steen (Sta-

mina), Hanne Straume (Helsenettverket i Setesdal), Kjersti Dybo (Mental Helse Ungdom), Lars Otto Nome (Vennesla Kommune), Hans Tømter (for Helsenettverket i Østre Agder), Bodil Bakkan Nielsen (Helsenettverket i Lister), Agate Folgerø (Knutepunkt Sørlandet).

Prosjektet er finansiert av Helsedirektoratet.

Konferansepresentasjoner

- Thomassen, H., Haga, E., Wernø Nilsson, H. S., Mork, E. (2017). *iFightDepression – et veiledet selvhjelpsverktøy for behandling av depresjon*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo. 27.11.–28.11.

Etablering av nasjonalt kartleggingssystem for selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling

Det har i mange år vært en bekymring både i forvaltning, helseforetak og forskningsmiljøer over at vi har en manglende nasjonal oversikt over omfanget av og omstendighetene rundt selvmord i psykisk helsevern (PHV) og tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB). Dette på tross av at pasienter som mottar hjelp for psykiske lidelser i spesialisthelsetjenesten er en kjent og viktig risikogruppe for både selvmord og selvmordsatferd. Særlig gjelder dette under behandling både i sykehus, i poliklinikk og i den første tiden etter avsluttet behandling.

Det har over lang tid vært ønskelig å gjøre noe med den manglende oversikten over selvmord i denne gruppa i Norge. NSSF har gjentatte ganger foreslått å utvikle et kartleggingssystem for selvmord i PHV og TSB etter modell av det engelske systemet National Confidential Inquiry (NCI). NSSF gjennomførte, på oppdrag fra Helsedirektoratet, et pilotprosjekt og leverte en rapport om dette i 2011. I rapporten ble det anbefalt en nasjonal innføring av systemet.

Etter en politisk prosess med stor oppmerksomhet besluttet Helseministeren at et slikt system skulle innføres så raskt som mulig i Norge. NSSF fikk høsten 2014 i oppdrag fra Helsedirektoratet å utrede dette videre. Prosjektet fikk navnet Nasjonalt kartleggingssystem for selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling (Kartleggingssystemet).

I tildelingsbrevet for 2015 fikk Helsedirektoratet i oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet å forberede og koordinere innføringen av et kartleggingssystem etter modellen til NCI. Systemet skulle etableres i løpet av 2015, og det ble gitt et tilsvarende oppdrag til de regionale helseforetakene om å starte innføringen av systemet samme året. Avtalespesialister innenfor tjenestene i PHV og TSB skulle også inngå i systemet.

Hensikten med etableringen av Kartleggingssystemet er todelt:

1. Fremskaffe opplysninger om alle selvmord under behandling og i de første 12 mnd. etter behandling i PHV og TSB (inkludert avtalespesialister på områdene), og
2. Innhente systematiske data om pasientene, behandling og omstendigheter ved dødsfallet med sikte på å identifisere svikt på systemnivå, områder for iverksetting av forebyggende tiltak samt utvikling og evaluering av slike tiltak på gruppenivå.

For å identifisere og samle inn systematiserte data om pasienter som døde i selvmord i løpet av de 12 første mnd. etter kontakt med spesialisthelsetjenesten innenfor PHV og TSB, er det nødvendig å gjøre bruk av en tottrinnsprosess:

1. Helseforetakene registrerer alle kjente selvmord fortløpende inn til Kartleggingssystemet. Det er tilrettelagt for at denne registreringen kan gjøres samtidig som annen eventuell rapportering til Helsetilsynet og lignende. Kartleggingsskjemaet vil være en sterkt forkortet versjon av det allerede utprøvde skjemaet fra NCI. Vi anslår at opp mot 80 % av selvmordene kan rapporteres på denne måten.
2. For å sikre identifikasjon av alle selvmord i spesialisttjenestene gjennomføres en årlig kobling mellom Norsk pasientregister (NPR) og Dødsårsaksregisteret (DÅR). Slik blir også de dødsfallene som helseforetakene eller avtalespesialistene ikke er kjent med, eller som av andre grunner ikke blir rapportert i henhold til trinn 1 over, identifisert og registrert. På denne måten sikres en nasjonal oversikt i Kartleggingssystemet.

Som beskrevet over baserer Kartleggingssystemet seg på en etablert metodikk fra det engelske systemet «The National Confidential Inquiry». Her rapporteres alle data direkte fra behandler. Det er imidlertid et delvis overlapp mellom variablene som hentes inn på denne måten og hva som i Norge allerede rutinemessig rapporteres inn fra HF-ene til NPR. Det legges derfor opp til at en rekke variabler kan hentes direkte fra allerede tilgjengelige data i NPR. Dette gjelder i særlig grad opplysninger om formaliteter rundt behandlingen, antall innleggelses og tidspunkt for disse (siste), antall og tidspunkt for poliklinisk kontakt samt opplysninger om diagnoser mv.

Kartleggingssystemet har ikke bruk for direkte personidentifiserbare opplysninger for å oppfylle sine formål. Imidlertid er det nødvendig med et personentydig system for å kunne utnytte tilgjengelige registerdata fra NPR og DÅR. En utredning i NPR har vist at det er helt nødvendig at de har tilgang på personnummer for å kunne gjøre nødvendige koblinger. Det er nedlagt et stort arbeid for å finne løsninger på dette som både ivaretar personvernet, er gjennomførbare i praksis og ivaretar NPRs forutsetninger for sikker og korrekt kobling. Det er utviklet et system hvor personnummeret separeres ut ved rapporteringen av opplysningene fra helseforetaket til Tjenester for Sensitive Data (TSD), og sikres i en egen mappe i dette systemet hvor *kun* autorisert personell fra NPR har tilgang. For nærmere detaljer vises til full prosjektbeskrivelse.

Vi har etter søknad fått tillatelse til å koble eksisterende opplysninger fra NPR med DÅR for perioden 2008–2014. Hensikten med dette er todelt. Dels vil det fungere som en pilotstudie over hva som lar seg anvende av allerede registrerte data i NPR for Kartleggingssystemets formål, og dels vil man på denne måten etablere en nasjonal oversikt over selvmord i psykisk helsevern i perioden som endringer og utviklingstrekk i den videre driften av Kartleggingssystemet kan måles opp mot.

Prosjektet er ferdig utredet, pilotert, det er utviklet et elektronisk nettskjema som beskrevet over og det er utviklet informasjonsmaterieell inkludert nettside. Prosjektet har fått de nødvendige tillatelser i form av konsesjon fra Datatilsynet og dispensasjon fra taushetsplikten (Helsedirektoratet). Det er også under utvikling en elektronisk rutine for sikker ivaretagelse av personnummer innenfor rammen av TSD ved UiO.

Kartleggingsprosjektet mottok høsten 2017 historiske data fra en registerkobling mellom NPR og DÅR (jfr. testuttrekk og etablering av baseline over). Denne koblingen viser et meget høyt antall selvmord – også i internasjonal sammenheng. Funnene understøtter behovet for etablering av Kartleggingssystemet i sin helhet for å sikre nødvendige kliniske data og for å utvikle forebyggende tiltak på området.

Prosjektet er finansiert av Helsedirektoratet.

Fredrik A. Walby leder prosjektet. Martin Ø. Myhre og Anine T. Kildahl er prosjektmedarbeidere.

Publikasjoner

- Walby, F. A., Kildahl, A. T., Caruso, G., & Myhre, M. Ø. (2017). *Nasjonalt kartleggingssystem for selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Bakgrunn, utviklingsprosess og formål*. *Suicidologi*(3), 28–33.

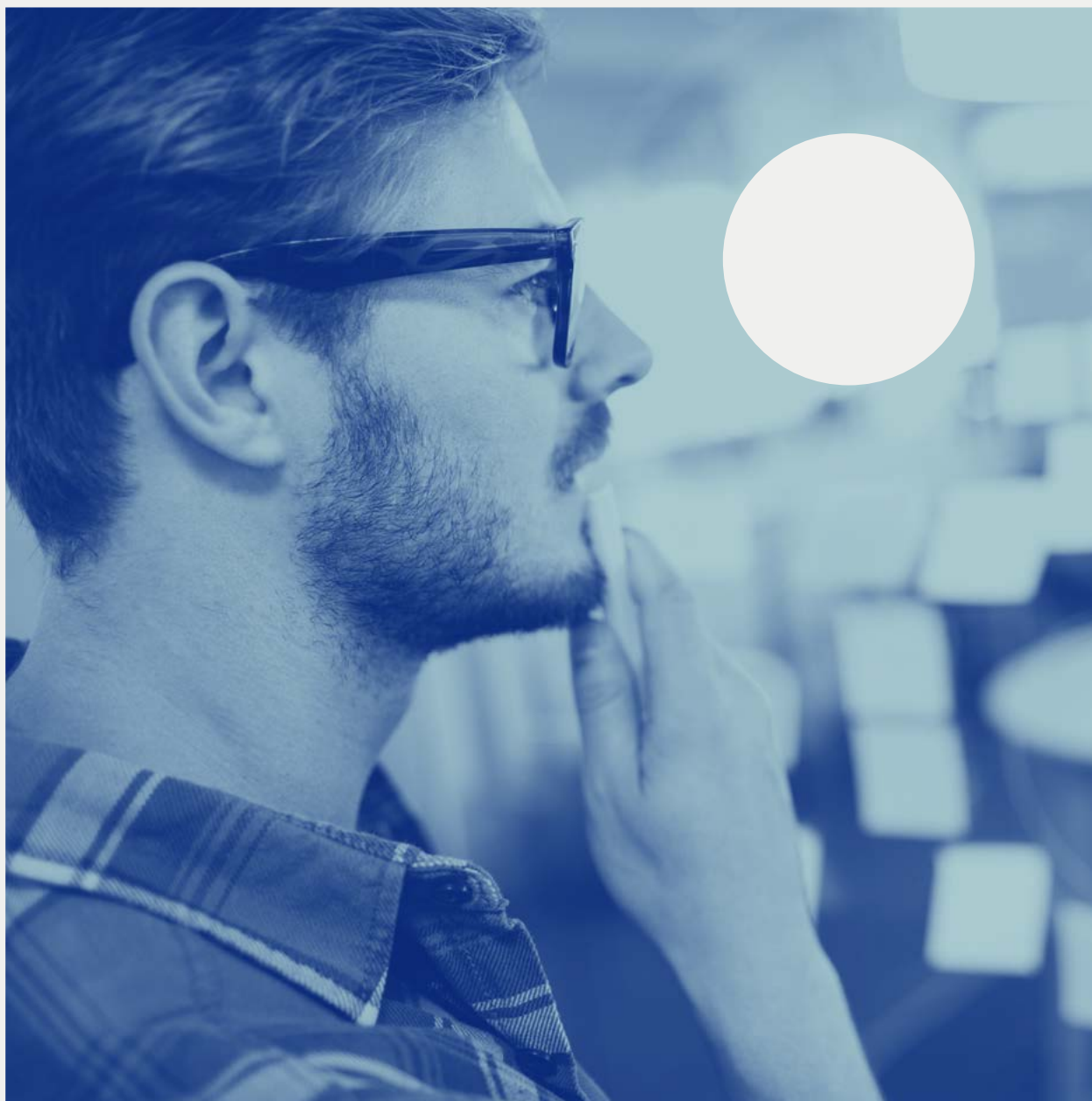
Konferansepresentasjoner

- Walby, F. A. (2017). *Resultater; Nasjonalt kartleggingssystem for selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Plenarforedrag*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo. 27.11.–28.11.
- Walby, F. A., Myhre, M. Ø., Kildahl, A. T., Caruso, G. (2017). *Nasjonalt Kartleggingssystem for Selvmord*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo. 27.11.–28.11.

Kvalitetssikre og implementere veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord

NSSF har i 2017 bistått Helsedirektoratet og RVTsene i arbeidet med kvalitetssikring og implementering av veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord. E-læringskurset i selvmordsrisikovurdering er lagt inn som del av materialet. En stor del av programmet på den 9. nasjonale konferansen om selvmordsforskning og -forebygging var innrettet for å nå tjesteytere i kommunenes helse og omsorgstjenester og gjøre det veiledende materialet kjent.

Del 3

Formidling og
kompetanseutviklende
tiltak

NSSF har som mål å bidra til å heve kompetansen i tjenesteapparatet. Vi legger til rette for formidling av ny forskning og erfaringsbasert kunnskap til nøkkelpersoner i det selvmordsforebyggende arbeidet i tjenesteapparatet, til andre kunnskaps- og kompetansesentre, til undervisere ved universitet og høyskoler, til beslutningstakere på nasjonalt og kommunalt nivå og til allmenheten. Vi henvender oss både til tjenesteapparatet i spesialisthelsetjenesten, til kommunehelsetjenesten og til andre aktører som har behov for økt kompetanse om selvmord, selvmordsatferd og selvskading.

Vi tilbyr utdanningsprogram og kurs både for klinikere og andre tjenesteytere. I tillegg bidrar vi i andres utdanningsprogram med undervisning og/eller rådgivning i valg av litteratur. Vi formidler forskningsresultater, kunnskapsoppsummeringer og faktaopplysninger på eget nettsted, i fagtidsskrift og i media. Vi håper på den måten å nå bredt ut samtidig som vi også når egne fagfeller og tilstøtende fagmiljøer. Forskere ved NSSF svarer jevnlig på eksterne henvendelser – også fra media og presse.

UTDANNINGSPROGRAM OG KURS VED NSSF

NSSF har i 2017 gjennomført alle undervisningstiltak som var planlagt for året.

Med 47 deltakere var deltakerantallet på DBT-utdanningsprogrammet i 2017 høyt i forhold til fjoråret.

Kurset i Klinisk suicidologi for leger og psykologer som jobber med voksne pasienter var fulltegnet med 43 deltakere. Kurset i Klinisk suicidologi for leger og psykologer som jobber med barn og ungdom hadde 28 deltakere. Vi oppnådde forventet deltakelse på utdanningsprogrammet i CGT med 14 deltakere. Det ble levert 2 masteroppgaver på masterprogrammet i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer på UiO, og holdt 4 forelesninger for studenter på profesjonsstudiet i medisin. I tillegg ble det i regi av NSSF arrangert 7 helseforetakskurs med totalt 400 deltakere og omfattende opplæring knyttet til implementering av EAAD i pilotfylket Agder. Ansatte ved NSSF har bidratt med over 60 forelesninger i eksterne utdanningsprogram og kurs, noe vi også er godt fornøyd med.

E-læringskurset i selvmordsrisikovurdering ble publisert i begynnelsen av 2016 – siden da har i gjennomsnitt 90 personer per måned gjennomført kurset. I 2017 var det i underkant av 800 som gjennomførte kurset.

Arbeidet med kvalitetsforbedring av utdanningsprogrammet i DBT hadde høy prioritet i 2016 og fortsatte i første halvdel av 2017. Vi er svært fornøyd med oversettelsesarbeidet som er gjennomført, med oppfølging av nettverk for å opprettholde og kvalitets sikre god behandling over tid og med vel gjennomført videreutdanning av egne lærekrefter i programmet.

Masterprogrammet i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer ble søkt nedlagt grunnet for svak økonomi i prosjektet.

Masterprogram i selvmordsforebyggende arbeid

Masterprogrammet ved UiO i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer, studieretning selvmordsforebyggende arbeid, hadde som mål å bidra til å heve kompetansen hos ansatte i det statlige og kommunale tjenesteapparatet innenfor helse-, sosial- og omsorgstjenesten. Det er begrenset opplæring i selvmordsforebyggende arbeid i grunnutdanninger og helse- og sosialrelaterte høyskoleutdanninger. Tjenesteapparatet har behov for medarbeidere som har kjennskap til kunnskapsbasert praksis, som kan sette i verk selvmordsforebyggende tiltak, er trygge i møte med selvmordsnære pasienter og er trygge i veiledning om håndtering av selvmord eller selvskading på ulike arenaer som f.eks. i kommunene eller i fengsler. Studiet er erfaringsbasert og gjennomføres på deltid. Studentene på studiet er ansatt innen psykiatrien, fengselsvesen, barnevern, NAV eller innen pedagogisk arbeid. 60 % av studentene er ansatt i helseforetak, 40 % innen det kommunale tjenesteapparatet. I tillegg til tematisk opplæring har utdanningsprogrammet fokus på brukermedvirkning og tverrfaglighet, og har innlagt tid til refleksjon rundt rolleforståelse og ledelse.

I 2017 var det 9 studenter på studieretningen selvmordsforebyggende arbeid. NSSF er faglig ansvarlig for undervisning og veiledning som tilbys på studieretningen.

NSSF gjennomførte 3 undervisningsuker på emnet PSA4050 – Forskningsmetodikk og PSA4080 – Seminar i oppgaveskriving i samarbeid med SERAF og NKVTS. 2 studenter fra opptaket i 2013 leverte masteroppgaven i 2017 med tema:

- Villet egenskade og personlighetsforstyrrelse med fokus på kjønn.
- Suicide risk in relation to temporary sick leave from work: A nested case-control-study of the National data from 1992–2012 in Norway.

Masteroppgavene er tilgjengelig via:

<https://www.duo.uio.no/>

Det tas ikke opp flere kull på programmet. Kullet med opptak fra høsten 2015 følger ordinær utdanningsplan til og med våren 2018. Alle aktive studenter på programmet som har rett til å levere masteroppgaven gis tilbud om dette helt fram til høsten 2019.

Utdanningsprogram i Dialektisk atferdsterapi (DBT)

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging tilbyr utdanning i Dialektisk atferdsterapi (DBT). Utdanningsprogrammet har de siste 10 årene bidratt til at DBT i dag er en godt etablert behandlingsmetode for både ungdom og voksne som har tilbakevendende suicidal og selvskadende atferd på grunn av emosjonell reguleringssvikt.

Programmet tilbyr både intensiv utdanning for nye terapeuter og kurs for viderekomne. I 2017 var det 47 terapeuter i helseforetak som tok utdannelsen. Utdannelsen er teambasert – som vil si at hele behandler-team følger utdanningen sammen, noe som har vist seg å sikre at langt flere ferdigutdannede terapeuter faktisk tar sine nye kunnskaper i bruk også over tid. Vi har utdannet både helt nye team og terapeuter som supplerer allerede eksisterende team. Teamkandidatene deltar på ti undervisningsdager fordelt på 2 uker med 6 måneders mellomrom. Suppleringskandidatene har et utdanningsløp på fem undervisningsdager i tillegg til eksamensinnlevering. Alle mottar veiledning og må arbeide aktivt med terapiforløp frem til en ende-

lig godkjenning som DBT-terapeut. Utdanningen er godkjent som videre- og etterutdanning/valgfritt kurs/vedlikeholdsaktivitet av Den norske legeförening, Norsk Psykologforening og Norsk Sykepleierforbund.

DBT-lærerne ved NSSF har gjennomført et omfattende utdannings- og veiledningsforløp for å bli godkjente undervisere i behandlingsmetoden.

Utdanningsprogrammets lærere er også kvalifisert til å gi veiledning til spesialister som arbeider med DBT ute i helseforetakene. Det gjennomføres månedlige veiledninger i inntil et halvt år etter ferdig utdanning, og en rekke team ønsker videre veiledning etter endt utdanning – vi gir derfor også veiledning til etablerte team. I 2017 ble det gitt veiledning til 17 team, de fleste månedlig, enten ved at teamet besøkte NSSF, ved videokonferanse eller ved at veileder reiste til helseforetaket. Veiledning etter gjennomført utdanning øker terapeutenes ferdigheter og motivasjon og hjelper dem i arbeidet med å bygge opp og opprettholde et velfungerende DBT-tilbud. I oppstartsfasen av veiledningene fokuseres det på integrasjon av DBT i det enkelte system og hjelp til å fylle behandlingens funksjoner. Den enkelte veileder gir også direkte kliniske råd for hvordan teamet kan jobbe med den enkelte pasient og/eller familiemedlemmer der dette er aktuelt. For å møte etterspørselen fra teamene som ønsket veiledning, knyttet vi til oss tre eksterne DBT-veiledere.

Behandling av komplisert sorg (Complicated Grief Treatment, CGT)

Komplisert sorg er en hyppig forekommende psykisk lidelse – om lag 7 % av alle som opplever tap av nærstående vil utvikle tilstanden. Det er imidlertid stor mangel på kunnskap og kapasitet til å drive behandling spesifikt rettet mot kompliserte sorgtilstander. Dette er et problem blant annet for de mange som årlig rammes ved å bli etterlatt ved selvmord. NSSF arbeider for å bedre behandlingstilbudet til etterlatte som opplever komplisert sorg ved å utdanne terapeuter i behandling av komplisert sorg (Complicated Grief Treatment, CGT). CGT er utviklet av dr. Katherine Shear, professor i psykiatri ved Columbia University, New York. NSSF utvikler også materiell på norsk til bruk i behandlingen og alt nødvendig materiell for å gjennomføre behandling med CGT er nå oversatt til norsk. Hittil har NSSF utdannet 38 terapeuter i CGT fordelt på tre kull, og ytterligere ett kull er

under opptak. Utdanningen er godkjent som videre- og etterutdanning/valgfritt kurs/meritterende for godkjenning til klinisk spesialist av Den norske legeförening, Norsk Psykologforening og Norsk Sykepleierforbund.

Kurspakken «Tid for liv»

Kurspakken «Tid for liv», undervisningsmaterieil om vurdering av selvmordsrisiko hos pasienter, ble solgt (selvkost) til Sykehuset i Vestfold HF v/Nordre Vestfold DPS, Veiledningsgruppe i allmennmedisin, Otta samt til Vestre Viken HF v/BUPA ungdomsseksjonen for ø-hjelp.

Kurs i klinisk suicidologi

Kurs for leger og psykologer der spesialister i psykiatri og klinisk psykologi ble prioritert for deltakelse.

Læringsmålet for kurset er å formidle utprøvd kunnskap og intervensjoner i behandling av voksne og unge med suicidal atferd innen psykisk helsevern. Behandling av denne pasientgruppen kan, for behandlere, oppleves som spesielt utfordrende. Det blir fokusert på intervensjoner på individ- og systemnivå, gitt opplæring i hvordan foreta en kunnskapsbasert vurdering av selvmordsrisiko og fokusert på hvordan engasjere og motivere pasienter med suicidal atferd i behandling.

Det legges opp til egenaktivitet, rollespill, arbeid i grupper gjennom bl.a. drøfting av kasus og konkret arbeid med ferdigheter gjennom trening på spesifikke intervensjoner.

Kurset i klinisk suicidologi ble holdt 16.–18. oktober på Thon Hotel Opera i Oslo med 45 deltakere, derav 24 leger, 19 psykologer samt to med annen bakgrunn. All undervisning ble foretatt av ansatte ved NSSF.

Kurset var godkjent av Den norske legeförening som 18 timer valgfritt kurs for leger i spesialisering og for spesialistenes etterutdanning innen psykiatri og barne- og ungdomspsykiatri. Kurset var tilsvarende godkjent av Norsk Psykologforening som 18 timers fritt spesialistkurs/vedlikeholdsaktivitet.

Kvalitetsforbedringstiltak: Daglig deltakerevaluering, justeringer underveis, oppsummeringstid sammen med deltakerne og samlet oppsummering med kursrapport.

Kursrapporten benyttes som utgangspunkt for revidering av neste års kurs.

Kurs i klinisk suicidologi for dem som arbeider med barn og ungdom

Kurs for leger og psykologer som arbeider med barn og ungdom hvor spesialister i barne- og ungdomspsykiatri og klinisk barne- og ungdomspsykologi ble prioritert for deltakelse. Kurset, som var nytt av i år og som tidligere år delvis har vært innbakt i voksenkurset, planlegges avholdt årlig såfremt nok antall deltakere kan rekrutteres.

Deltakerne fikk presentert oppdatert kunnskap i klinisk suicidologi med undervisning i kunnskapsbasert vurdering av selvmordsrisiko, sikkerhetsplanlegging og intervensjoner rettet mot pasienter med akutt og kronisk suicidalitet. Med basis i intervensjoner hentet fra dialektisk atferdsterapi, underviste vi om hvordan engasjere og motivere pasienter med suicidal atferd i en endringsorientert behandling samt om behandlerens holdninger til pasienten, hvordan takle dysfunksjonell atferd, spesifikke intervensjoner og hvordan engasjere pasienten i behandlingen. Det ble lagt opp til aktiv deltakelse.

Forkunnskaper: Grunnleggende kunnskap om og ferdighet i vurdering av selvmordsrisiko.

Kurset ble avholdt 7. og 8. juni på Clarion Collection Hotel Gabelshus i Oslo med 28 deltakere, derav 10 leger og 18 psykologer. All undervisning ble foretatt av ansatte ved NSSF.

Kurset var godkjent av Den norske legeförening som 12 timer valgfritt kurs for leger i spesialisering og for spesialistenes etterutdanning innen psykiatri og barne- og ungdomspsykiatri. Kurset var tilsvarende godkjent av Norsk Psykologforening som 12 timers fritt spesialistkurs/vedlikeholdsaktivitet.

Kvalitetsforbedringstiltak: Daglig deltakerevaluering, justeringer underveis, oppsummeringstid sammen med deltakerne og samlet oppsummering med kursrapport. Kursrapporten vil bli benyttet som utgangspunkt for revidering av neste års kurs.

Kurs i klinisk selvmordsrisikovurdering og kronisk suicidalitetsproblematikk.

Kurset holdes på helseforetaksnivå og må være forankret og bestilt av ledelsen for den psykiatriske virksomheten i foretaket. Implementering av systematisk og grundig selvmordsrisikovurdering lykkes best når alle som har ansvar for vurderinger deltar og en får anledning til å diskutere de viktigste problemstillinger knyttet til dette feltet. Det ble holdt totalt 7 kurs i 2017. Om lag 400 behandlere deltok.

E-læringskurs i selvmordsrisikovurdering

NSSF fikk i oppdrag å utvikle og implementere kompetansehevende tiltak i kommunale tjenester jfr. tiltak 23 i Handlingsplan for forebygging av selvmord og selvskading 2014–2017. E-læringskurset i selvmordsrisikovurdering ble publisert i februar 2016. De primære målgruppene for kurset er leger og psykologer i primærhelsetjenesten. Bakgrunnen for kurset er undersøkelser som viser at mange av de som har gjennomført selvmord har vært i kontakt med fastlege i månedene før selvmordet, uten at selvmordsrisiko har vært fanget opp eller vurdert. E-læringskurset har som siktemål å styrke primærhelsetjenestens kompetanse i å kartlegge/avdekke selvmordsrisiko samt vurdere risikoen og sette i gang behandling/oppfølging. Kurset er tilgjengelig fra en åpen nettside (www.selvmordsrisikovurdering.no). Det tar ca. 2 timer å gjennomføre kurset. Tilgjengelighet og omfang vil gjøre at kurset når bredt ut til praksisfeltet. Det er lagt vekt på at kursdeltakerne skal trenes i noen utvalgte læringspunkter, for eksempel betydning av å skape en god relasjon, stille direkte og effektive spørsmål om suicidalitet og gi legen/psykologen konkrete verktøy i å øke sikkerheten (utarbeidelse av sikkerhetsplan). Læringspunktene formidles i tekst, noe grafikk og videoer som illustrerer hvordan legen kan snakke med pasienten om suicidalitet og risikofaktorer.

Før publisering ble kurset testet av 5 allmennleger. Programmet har en egen tilbakemeldingsfunksjon og tilbakemeldingene er svært gode. Brukerne vurderer kurset som relevant og at de har god nytte av det i sin arbeidshverdag. Det omtales som strukturert og informativt med nyttige oppsummeringer og konkrete forslag til hvordan man kan formulere seg i møtet

med personer med selvmordstanker. Videoeksempler og beskrivelse av sikkerhetsplan (framfor kontrakt) blir også trukket fram som nyttige elementer.

Ved utgangen av februar 2018 er det ca. 2000 registrerte brukere av kurset. Basert på tilbakemeldinger er ca. 1/3 av disse leger i primærhelsetjenesten, 1/3 er psykologer (flest i spesialisthelsetjenesten) og de øvrige er fra andre faggrupper som jobber med selvmordsforebygging på kommunenivå. Etter at kurset ble godkjent som tellende kurs av legeföreningen, har andelen av brukere fra disse målgruppene økt. Link til e-læringskurset er lastet opp som ressurs på EAADs nettportal Norge.

Detaljert oversikt over all undervisning internt og eksternt:

Detaljert oversikt over all undervisning på interne utdanningsprogram og kurs, undervisning eksternt ved andre universitet og høyskoler, sykehus og DPSer og i møter arrangert av brukerorganisasjoner gitt av ansatte ved NSSF, er tilgjengelig i eget vedlegg til denne rapporten.

KONFERANSER OG ÅPNE MØTER

9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging

9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging med tema «*Følelser og selvmordsatferd*» ble avholdt i Oslo i 27. og 28. november. 230 deltakere fra hele landet var samlet til konferansen på Radisson Blu Scandinavia Hotel i Oslo sentrum.

Konferansen ble organisert av NSSF. Programkomiteen besto av representanter fra NSSF, LEVE, LPP og Folkehelseinstituttet. Komiteen ble ledet av førsteamanuensis Anita Johanna Tørmoe, NSSF.

Konferansen ble avholdt over to hele dager med til sammen 6 plenarsesjoner og 8 parallellsesjoner. I tillegg hadde vi posterområde, posterwalk og kåring av beste abstract. Alle deltakere ble invitert til å delta på mindfulnessøvelse før oppstart dag 2.

I tillegg til synliggjøring av både ny forskning og presentasjon av pågående selvmordsforebyggende tiltak i hele landet gjennom parallellsesjonene hadde vi 12 utstillere i mingleområdet. Røde Kors, Mental Helse,

LEVE, Velg å Leve/SUS, Kirkens SOS, LFSS, VIVAT, EAAD, RVTsene samt NSSF stilte med materiell og diskusjonsglade representanter. Vi opplevde mingleområdet som et godt sted for nettverksbygging.

Den nasjonale konferansen er en viktig arena for å spre kunnskap, bygge nettverk, synliggjøre aktiviteten rundt om i landet og styrke kompetansen i selvmordsforebygging. Konferansen i 2017 var innrettet for å ha et tilbud til ansatte i helseforetak, etterlatte- og frivillige-organisasjoner og ikke minst - til kommuneansatte. Etter konferansen ble det sendt ut et nettbasert evaluerings-skjema med spørsmål om hvilken sektor de jobbet i, om programmet var relevant innenfor eget yrke og om de var fornøyd med det faglige innholdet. Svar fra evalueringen og oversikt over deltakere fordelt på praksissted tilsier at konferansen traff målet med tanke på rekruttering av deltakere. 70 % av svarene viste at deltakerne var fornøyd med det faglige innholdet og at temaene på parallellene var relevante for eget arbeid. Vi fikk også tilbakemeldinger som vi nå bruker i planleggingen av neste konferanse for å sikre at særlig sentrale plenumsforedrag når bredest mulig ut. I parallellen om «Selvmord og smitteeffekt – forebygging og håndtering» bidro representanter fra kommuner, i samarbeid med representanter fra RVTS øst og midt, med direkte og nylig erfaring med smitteproblematikk blant ungdom. Implementering av Veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord var fokus i en egen parallell, likeså implementering av selvhjelpsverktøyet iFightDepression i primærhelsetjenesten og selvmordsforebygging blant eldre med fokus på helsehjelp og sammenheng i tjenestene.

Åpent møte

Åpent møte 10. oktober på Litteraturhuset i Oslo. Tema for møtet var «Den fastlåste sorgen – komplisert sorg». Vi opplevde stor pågang til dette åpne møtet og måtte avvise mange deltakere på grunn av for liten kapasitet i lokalet (200 plasser). Professorene Kathy Shear og Lars Mehlum foreleste om komplisert sorg og behandlingen av den (Complicated Grief Treatment, CGT) og svarte på spørsmål fra publikum.

OPPLYSNINGS- OG INFORMASJONSARBEID

NSSF formidler resultatene av ny forskning; både forskning fra egne forskningsprosjekter og resultater

fra andre forskningsmiljøer – nasjonalt og internasjonalt. Vi formidler også etablert kunnskap om selvmord, selvskading og forebygging av selvskading og selvmord.

Vi satser på formidling via nettet, sosiale medier, massemedia, fagtidsskrifter, åpne møter og konferanser.

Vårt mål er at nettstedet www.selvmord.no skal være en nasjonal kunnskapskilde. Senterets nettsted har de siste årene blitt betydelig oppgradert og er i god utvikling. Sidene er tilrettelagt for våre målgrupper med et klart forbedret brukergrensesnitt, lettere navigering og tydeligere fokus.

NSSF har profiler på Facebook og Twitter. Vi er aktive i deling av saker om aktiviteter, forskning og forebygging. Vi opplever stor synergieffekt ved å være tilstede i ulike kanaler og betydelig vekst i antall besøk på alle plattformer.

Aktuelle saker samkjøres på nett, sosiale medier, Facebook, nyhetsbrev og tidsskrift. Vi jobber aktivt med å fronte aktuelle saker i ulike formater, blant annet video. Vi opplever at vi når bredt ut med informasjon om forskning, prosjekter og aktiviteter ved NSSF – og at sakene engasjerer.

NSSF Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging har delt en lenke.
Publisert av TV 2 [?] · 2 februar 2017 ·

TV2.NO
Hvordan snakke om selvmord
Er du bekymret for at en du kjenner på rundt med selvmordstanker. Spør...

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging
 Publisert av Hanne Holmesland [?] · 24. oktober 2017 ·

– Det hjelper å hjelpe! Ikke nøl med å ta kontakt hvis du kjenner noen som sliter, spør om de har selvmordstanker og snakk sammen om det, sier professor Lars Mehlum: <http://p3.no/det-hjelper-a-hjelpe/>. Se P3s dokumentarfilm om selvmord og forebygging her:

TV.NRK.NO
NRK TV - Se Selvmordsproblemet
 Selvmord er den vanligste dødsårsaken blant unge i Norden. Silje Ese...

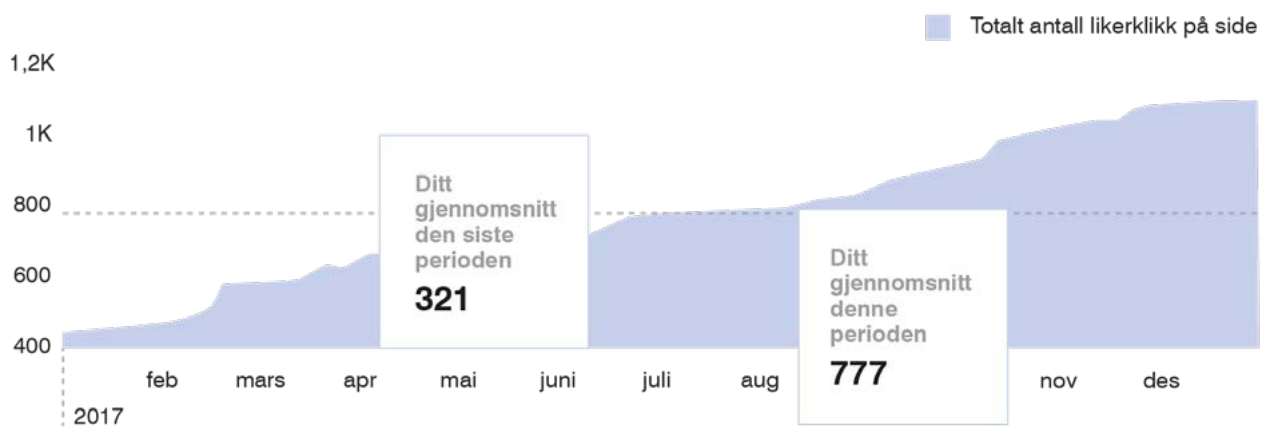
Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging
 Publisert av Ina Bekkevold-Jernberg [?] · 14. desember 2017 ·

Selvmord i Norge i 2016 - Tall fra Dødsårsaksregisteret viser at det i 2016 var 614 mennesker som tok selvmord i Norge, et antall som er høyere enn vi har sett de siste 25 årene. NSSFs professorer Lars Mehlum og Ping Qin kommenterer:

MED.UIO.NO
www.med.uio.no

Totalt antall likerklipp frem til i dag: 1 105

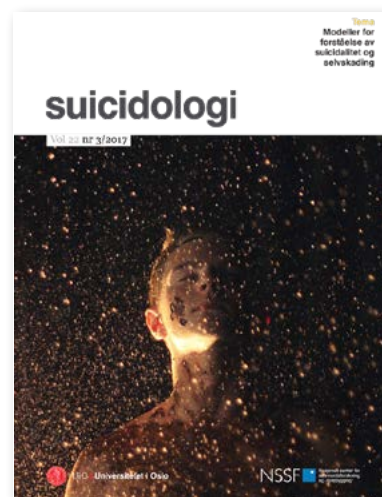
Trafikk på nettsteder og sosiale medier

www.selvmord.no hadde i 2017 totalt 62529 antall besøk og 90150 sidevisninger. Besøktallet på www.selvmord.no er for 2017 nesten doblet i forhold til 2016. Facebook-siden til NSSF har også dobbelt så mange følgere og delte saker som i 2016.

I 2017 publiserte vi 120 saker på Facebook, og ved årsskiftet hadde vi 1105 likerklipp. Masterprogrammets egen Facebook-side hadde 508 likerklipp.

Tidsskriftet Suicidologi

Suicidologi er det eneste fagtidsskriftet på sitt område i

Nord-Europa. Her publiseres forskningsbasert kunnskap med relevans for praksisfeltet, oversiktsartikler og erfaringsbaserte artikler om tiltak og prosjekter innen selvmordsforebygging. Tematikken belyses også gjennom intervjuer, essays, kronikker, bokanmeldelser og dikt.

Tidsskriftet fyller en viktig formidlingsfunksjon overfor ulike grupper. Det ble etablert i 1996 som del av nasjonal handlingsplan for forebygging av selvmord. Tidsskriftet når bredt ut til fagfolk i helsesektoren og andre relevante yrkesgrupper som politi, pedagoger sosionomer og prester. Mange abonnenter er pårørende og etterlatte. Tidsskriftets papirutgave har ca. 5000 abonnenter i Norge, Sverige og Danmark. I tillegg publiseres alle artikler i fulltekst på open-access-nettstedet FRITT (Universitetsbiblioteket, Oslo): <https://>

www.journals.uio.no/index.php/suicidologi/index.

Suicidologi er et fagfelleurdert tidsskrift med 3 utgivelser per år. 2017 var tidsskriftets 22. årgang.

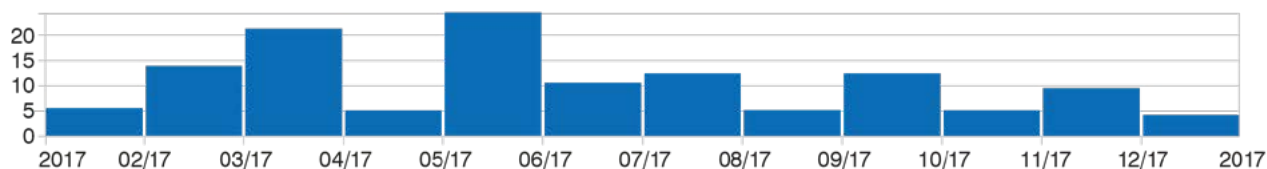
Årgang 22 bestod av 3 numre med følgende tema:

- Selvmord og somatisk sykdom (nr. 1/2017)
- Skolen og universelle forebyggingsstrategier (nr. 2 /2017)
- Modeller for forståelse av suicidalitet og selvskading (nr. 3/2017)

NSSF i media

Senteret har hatt høy aktivitet og hyppig kontakt med mediene i 2017. Vi har også i 2017 bistått mediene i spørsmål om varsom medieomtale.

Mediesaker hvor NSSF var involvert (papir, nett eller TV/radio):

NSSF mottar mange henvendelser fra presse som ønsker fagpersoners kommentarer og bidrag til intervjuer og andre innslag. I 2017 var ansatte ved NSSF blant annet intervjuobjekter i innslag om selvmordsproblematikk på NRK Dagsrevyen, TV2s God Morgen Norge, NRK P3 Dokumentar, EKKO, P1, P2, Alltid nyheter, Dagbladet Magasinet, VG, Aftenposten mfl.

Vi har opparbeidet et godt kontaktnett med dagspresse, radio-/TV-redaksjoner samt fagpresse og brukerorganisasjoner.

Nedenfor listes mediesaker ansatte ved NSSF har vært involvert i i 2017:

Lars Mehlum

- 8 av 10 kvitt selvskading etter dialektisk atferdsterapi. NAPHA, 25.01.
- NRK Radio – P2, Ekko, 24.02.
- Ny topp i selvmord i psykiatrien i fjor. Aftenposten, 17.03.
- Selvskading går ikke over av seg selv. Sykepleien, 17.03.
- Ekspert roser Trondheim kommunes selvmordsalarm. VG, 12.05.
- I bresjen for selvmordsforebygging. Fædrelandsvennen, 09.06.
- Om etterlatte ved selvmord. Finnmark Dagblad, 28.06.
- Kan være livreddende at man får snakke med noen. Økning av barn som tar kontakt med Røde kors om selvmordstanker. NRK P1 – Dagsnytt, NRK P2 – Nyhetsmorgen og NRK Radio – Alltid Nyheter, 14.07.
- Selvmord blant eldre i Norge. NRK P2, 17.07.
- Kortleggur sjálfsvíg á norskum stofnunum. RUV Island (Islands Radio), 15.08.
- Bekymret for selvmordsmeldinger på mobilappen Jodel. Adresseavisen, 22.08.
- Risikerer å legge lokk på problemet. Møre og Romsdal Budstikke, 01.09.
- Hægt að fyrirbyggja sjálfsvíg á margan hátt. RUV Island (Islandsk TV), 11.09.
- Selvmord. Dagbladet Magasinet, 28.09.
- Det hjelper å hjelpe. NRK Radio – P3 Dokumentar, 24.10.

- Om behovet for å spre kunnskap om selvmordsrisikotegn og signaler. NRK Østlandssendingen, 27.11.
- Selvmordsforebygging. Årsaker og tiltak. Dødsårsaksstatistikk. NRK Radio – Her og nå, 13.12.

Erlend Mork

- Hvordan forebygge og snakke om selvmord. BUP TV Helsestudio 1, 15.03.
- Må vise at vi bryr oss. Helgelendingen, 30.06.
- Hva er selvskading- video og informasjonsmateriell. Norsk Psykologforening, 30.06.
- NRK Kveldsnytt: Lysmarkering mot selvmord, 07.09.
- Doktor Internett kan hjelpe deg. Klassekampen, 26.09.
- Talkshow fra Kicks. BUP TV Agder, 21.11.

Hilde Thomassen

- Hvordan forebygge og snakke om selvmord. BUP TV Helsestudio 1, 15.03.
- I bresjen for selvmordsforebygging. Fædrelandsvennen, 09.03.
- Prosjekt sjølvsmordsforebygging i Setesdal. Setesdølen, 06.09.
- Talkshow fra Kicks. BUP TV Agder, 21.11.

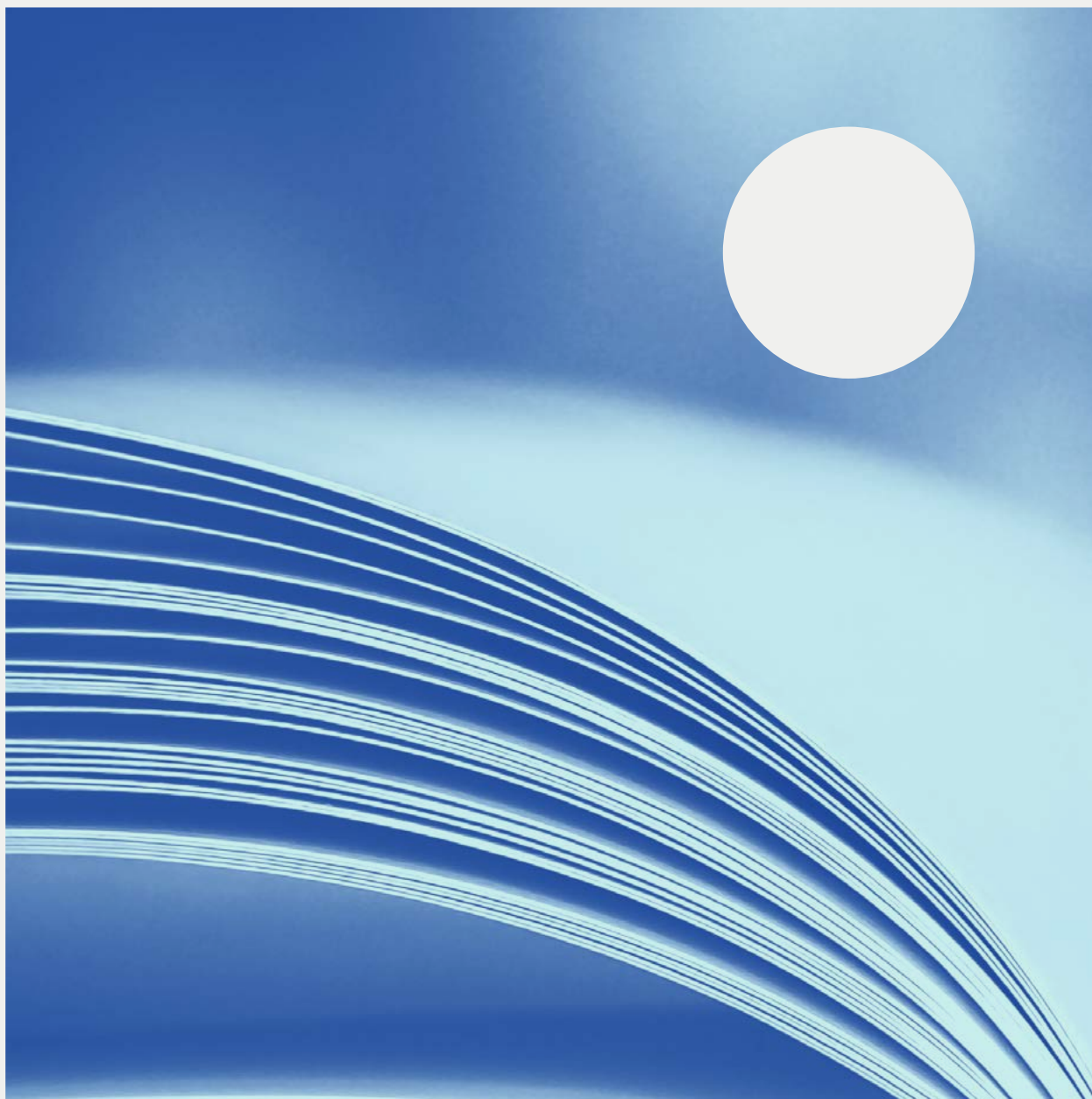
Anita Tørmoen

- Ny behandling hjelper mot selvskading hos ungdom. forskning.no, 24.03.
- Selfharm links violence to others. ScienceNordic, 21.04.
- Jeg turte ikke å vise følelser. KK, 05.04.
- Høie vil forebygge selvmord med veileder til kommunene. nrk.no, 11.07.
- Sak om helsefremmende aktiviteter for å redusere psykisk lidelse. God morgen Norge TV2, 18.09.
- Om selvmord og selvmordsforsøk. God morgen Norge TV2, 27.10.
- Om selvmord og selvmordsforsøk. Nyhetskanalen TV2, 27.10.
- Selvmordsatferd er et folkehelseproblem. psykologisk.no, 04.11.
- New treatment reduces self-harm among adolescents. Medical Xpress, 08.12.

Fredrik A. Walby

- Samlivsbrudd er viktig årsak til selvmord. KK, 01.01.
- Selvmord. Avisa Raumnes, 20.01.
- Selvmord og selvmordstanker. Lommelegen, 24.01.
- Jeg har selvmordstanker, hva gjør jeg? abcnyheter.no, 27.01.
- En av sju opptatt av selvmord. Avisa Dagen, 21.01.
- Selvmordstanker og hva vi alle kan gjøre. God Morgen Norge TV2, 02.02.
- Selvmord hos unge. Bergens Tidende, 15.02.
- Netflix-serien 13 reasons: grunn til bekymring. NRK TV – Dagsrevyen, 18.04.
- Om 13 Reasons. Dagbladet, 21.04.
- Kontroversielt Netflix. Adresseavisa, 09.05.
- Om 13 Reasons, kritikk. Adresseavisa, 10.05.
- Om selvmord og smitte. NRK P3, Verdens rikeste land, 01.06.
- Hva kan du gjøre når du er bekymret for noen. VG snapchat, 02.06.
- Om 13 Reasons. Avisa Dagen, 26.06.
- Serie ga oppsving i søk på selvmord. NRK nyheter, 02.08.
- Verdensdagen for selvmordsforebygging – tema: menn. Planet Media, 07.09.
- Jakten på det gode liv. NJFF, 07.09.
- Betydning av jakt for den psykiske helsen. God Morgen Norge TV2, 18.09.

Del 4

Publikasjoner

Vitenskapelige publikasjoner

- Berg, S., Rørtveit, K., Walby, F., & Aase, K. (2017). *Safe clinical practice for patients hospitalised in a suicidal crisis: a study protocol for a qualitative case study*. *BMJ Open*, 7(e012874).
- Borges, G., Bagge, C. L., Cherpitel, C. J., Conner, K. R., Orozco, R., & Rossow, I. (2017). *A meta-analysis of acute use of alcohol and the risk of suicide attempt*. *Psychol Med*, 47(5), 949-957. doi:http://dx.doi.org/10.1017/S0033291716002841
- Burrell, L. V., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Risk Factors for Suicide in Offspring Bereaved by Sudden Parental Death from External Causes*. *J Affect Disord*, 222, 71-78. doi:http://dx.doi.org/10.1016/j.jad.2017.06.064
- Burrell, L. V., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Sudden Parental Death from External Causes and Risk of Suicide in the Bereaved Offspring: A National Study*. *J Psychiatr Res*, 96, 49-56.
- Burrell, L. V., Puzo, Q., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Betydningen av sosiale forhold for mental helse og selvmordsatferd*. *Suicidologi*, 3, 4-11.
- Chanen, A., Sharp, C., Aguirre, B., Andersen, R., Barkauskiene, R., Bateman, A., . . . Zanarini, M. (2017). *Prevention and early intervention for borderline personality disorder: a novel public health priority*. *World Psychiatry*, 16(2), 215-216. doi:http://dx.doi.org/10.1002/wps.20429
- Fredriksen, K. J., Schøyen, H. K., Johannessen, J. O., Walby, F. A., Davidson, L., & Schaufel, M. A. (2017). *Psychotic depression and suicidal behavior*. *Psychiatry*, 80(1), 17-29. doi:http://dx.doi.org/10.1080/00332747.2016.1208002
- Haaland, V. Ø., Bjørkholt, M., Freuchen, A., Ness, E., & Walby, F. A. (2017). *Selvmord, psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling i Agder 2004-13*. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 137(18), 1-8. doi:http://dx.doi.org/10.4045/tidsskr.16.0503
- Herpertz, S., Huprich, S., Bohus, M., Chanen, A., Goodman, M., Mehlum, L., . . . Sharp, C. (2017). *The Challenge of Transforming the Diagnostic System of Personality Disorders*. *Journal of Personality Disorders*, 31(5), 577-589. doi:http://dx.doi.org/10.1521/pedi_2017_31_338
- Liu, B., Qin, P., & Jia, C. (2017). *Behavior Characteristics and Risk Factors for Suicide Among the Elderly in Rural China*. *Journal of Nervous and Mental Disease*. doi:http://dx.doi.org/10.1097/NMD.0000000000000728
- Mehlum, L. (2017). *DBT as a Suicide and Self-harm Treatment: Assessing and Treating Suicidal Behaviours*. In *The Oxford Handbook of Dialectical Behaviour Therapy* (pp. 1200): Oxford University Press.
- Melle, I., Johannessen, J. O., Haahr, U. H., Hegelstad, W., Joa, I., Langeveld, J. H., . . . Friis, S. (2017). *Causes and predictors of premature death in first-episode schizophrenia spectrum disorders*. *World Psychiatry*, 16(2), 217-218. doi:http://dx.doi.org/10.1002/wps.20431
- Pedersen, R., & Larsen, K. (2017). *Selvmord, etikk og tvang*. In *Etikk i psykiske helsetjenester* (pp. 229-256): Gyldendal Akademisk.
- Myhre, M. (2017). *Atferdsaktiverting for depresjon*. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 54(5), 466-471.
- Puzo, Q., Mehlum, L., & Qin, P. (2017). *Suicide among immigrant population in Norway: A national register-based study*. *Acta Psychiatr Scand*, 135(6), 584-592. doi:http://dx.doi.org/10.1111/acps.12732
- Qin, P. (2017). *Selvmordsrisiko hos personer med somatiske lidelser*. *Suicidologi*, 21(1), 12-17. doi:http://dx.doi.org/10.5617/suicidologi.4680
- Ramleth, R.-K., Grøholt, B., Diep, L. M., Walby, F. A., & Mehlum, L. (2017). *The impact of borderline personality disorder and sub-threshold borderline personality disorder on the course of self-reported and clinician-rated depression in self-harming adolescents*. *Borderline Personality Disorder and Emotion Dysregulation*, 4, 22. doi:http://dx.doi.org/10.1186/s40479-017-0073-5
- Sæheim, A., Hestetun, I., Mork, E., Nruham, L., & Mehlum, L. (2017). *A 12-year National Study of Suicide by Jumping From Bridges in Norway*. *Archives of Suicide Research*, 21(4), 568-576. doi:http://dx.doi.org/10.1080/13811118.2016.1199988
- Tang, F., Byrne, M., & Qin, P. (2017). *Psychological distress and risk for suicidal behavior among university students in contemporary China*. *J Affect Disord*, 228, 101-108. doi:http://dx.doi.org/10.1016/j.jad.2017.12.005

- Walby, F. A., Kildahl, A. T., Caruso, G., & Myhre, M. Ø. (2017). *Nasjonalt kartleggingssystem for selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Bakgrunn, utviklingsprosess og formål.* *Suicidologi*(3), 28-33.

Doktoravhandlinger

- Tørmoen, A. J. (2017). *Self-Harm among Adolescents: From Identification to Tailored Treatment.* Institute of clinical medicine, University of Oslo.
- Mellestad, L.S. (2017). *Predictors of suicidality and self-harm related admissions to psychiatric and general hospitals.* Thesis. University of Bergen.

Ikke-vitenskapelige publikasjoner

- Bekkevold, I. (2017). *Den fastlåste sorgen – komplisert sorg.* *Suicidologi*, 22(1), 33-35.
- Haga, E., Thomassen, H., Mork, E., & Mehlum, L. (2017). *iFightDepression – selvhjelpsverktøy for personer med depresjon.* *Suicidologi*, 22(2), 34-36.
- Holmesland, H. (2017). *Forebygging av depresjon og suicidal atferd – første opplæring er i gang på Sørlandet.* *Suicidologi*, 22(2), 38.
- Larsen, K. (2017). *Bokanmeldelse. Elisabeth Roudinesco: Freud. In His Time and Ours.* London: Harvard University Press. 2016. *Kateksis. Bulletin for Norsk Psykoanalytisk Forening*, 2, 18-22.
- Larsen, K. (2017). *Bokanmeldelse. Millard, C.: A History of Self-Harm in Britain. A Genealogy of Cutting and Overdosing.* London: Palgrave Macmillan. 2015. *Suicidologi*, 22(2), 46-47.
- Larsen, K. (2017). *Bokanmeldelse: Joiner, T.: The Perversion of Virtue. Understanding Murder-Suicide.* Oxford University Press. 2014. *Suicidologi*, Vol 22(1), 30-31.
- Larsen, K. (2017). *Bokanmeldelse: To personlige bøker fra Golden Gate Bridge.* *Suicidologi*, 22(3), 38-43.

Konferansepresentasjoner

- Berg, S. H., Rørtveit, K., Walby, F. A., Aase, K. (2017). *Being asked about suicide thoughts and plans: suicidal patients' experiences.* ISQUA, London, London. 01.10.-04.10.

- Berg, S. H., Walby, F. A., Rørtveit, K., Aase, K. (2017). *Selvmordsrisikovurdering: bare en prosedyre eller også en intervensjon?* 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo, Oslo. 27.11.-28.11.

- Burrell, L. V., Mehlum, L., Qin, P. (2017). *Risk Factors for Suicide in Offspring Bereaved by Sudden Parental Death from External Causes.* IASR/AFSP International Summit on Suicide Research, Henderson, Nevada. 05.11.-08.11

- Burrell, L. V., Mehlum, L., Qin, P. (2017). *Sudden Parental Death from External Causes and Risk of Suicide in the Bereaved Offspring.* 9th National Conference on Suicide Research and Prevention, Oslo. 27.11.-28.11

- Burrell, L. V., Mehlum, L., Qin, P. (2017). *Sudden Parental Death from External Causes and Risk of Suicide in the Bereaved Offspring: A National Study.* 29th congress of International Association for Suicide Prevention, Kuching. 17.07.-21.07.

- Burrell, L. V., Mehlum, L., Qin, P. (2017). *Sudden Parental Death from External Causes and Risk of Suicide in the Bereaved Offspring: A National Study.* IASR/AFSP International Summit on Suicide Research, Henderson, Nevada. 05.11.-08.11.

- Erik Oftedahl, N., Mehlum, L., Qin, P. (2017). *Suicide risk in relation to marital status: a national study.* 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo. 27.11.-28.11.

- Mehlum, L. (2017). *Adopting a Dialectical Stance in Psychotherapy – Why and How?* Invited lecture. Annual Conference of DBT therapists in Finland, Helsinki. 10.02.

- Mehlum, L. (2017). *Developing new interventions to prevent suicide in the US national trauma network for children.* Invited discussant lecture. Expert Meeting US National Trauma Network for Children, Los Angeles. 14.11.

- Mehlum, L. (2017). *Dialectical Behaviour Therapy for Adolescents with Repeated Suicidal and Self-harming Behaviour: Randomized Trials and Beyond.* Invited Grand Rounds Lecture in Child Psychiatry, Los Angeles. 15.11.-16.11.

- Mehlum, L. (2017). *Dialectical Behaviour Therapy for Suicidal Adolescents.* Invited lecture. International Summit on Suicide Research, Las Vegas. 05.11.-08.11.

- Mehlum, L. (2017). *Effective strategies for suicide prevention and Support for bereaved after suicide*. Invited keynote lecture. National Conference on Suicide Prevention, Reykjavik. 11.09.
- Mehlum, L. (2017). *Implementation of Dialectical Behaviour Therapy within a Nordic Health Care System*. Invited lecture. Annual Conference of DBT therapists in Finland, Helsinki. 02.10.
- Mehlum, L. (2017). *Regulering av følelser – hvilken relevans har det for å forstå og behandle suicidalitet og selvskading?* Plenarforedrag. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo. 27.11.–28.11.
- Mehlum, L. (2017). *Screening for self-harm in Child and Adolescent Psychiatric Outpatient Setting*. Invited lecture. International conference of the International Society for the Study of Personality Disorders, Heidelberg. 25.09.–28.09.
- Mehlum, L. (2017). *Suicidale og selvskadende ungdommer. Nye forskningsresultater om behandling og oppfølging*. Psykisk Helsekonferansen 2017, Trondheim. 24.01.–25.01.
- Mehlum, L. (2017). *Å miste en pasient ved selvmord / Hvordan gi støtte ved pasientselvord? / Forebygging av selvmord i avtalepraksis*. Psykiatriveka, Oslo. 14.03.
- Mehlum, L. (2017). *Menn og selvmord - Årsaker og forebygging*. Mannskonferanse. Litteraturhuset, Oslo. 14.06.
- Myhre, M. Ø. (2017). *Atferdsaktiverting for depresjon – En opplevelsesbasert workshop*. NAFO seminaret, Storefjell. 04.05.– 07.05.
- Myhre, M. Ø. (2017). *Brief Behavioral Activation Treatment for Depression for deprimerte pasienter i akuttpsykiatrisk døgntilrettelagt behandling*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo. 27.11.–28.11.
- Myhre, M. Ø. (2017). *Kontingensfeller*. NAFO seminaret, Storefjell. 04.05.–07.05.
- Myhre, M. Ø. (2017). *Tre generasjoner klinisk atferdsanalyse*. NAFO seminaret, Storefjell. 04.05.–07.05.
- Myhre, M. Ø., Walby, F. A., Kildahl, A. T. (2017). *Contact with mental health services prior to suicide – A systematic review and meta-analysis*. International Academy for Suicide Research, Henderson, NV. 05.11.– 08.11.
- Næss, E., Mehlum, L., Qin, P. (2017). *Suicide in relation to marital status – a national study*. Frampeik-konferansen, Oslo. 06.10.–08.10.
- Puzo, Q., Mehlum, L., Qin, P. (2017). *Suicide among immigrant population in Norway: A national register-based study*. 2017 IASR/AFSP International Summit on Suicide Research, Henderson, Nevada. 05.11.–08.11.
- Puzo, Q., Mehlum, L., Qin, P. (2017). *Suicide among immigrant population in Norway: A national register-based study*. 29th congress of International Association for Suicide Prevention, Kuching. 17.07.–22.07.
- Puzo, Q., Mehlum, L., Qin, P. (2017). *Suicide among immigrant population in Norway: what is the risk difference and how socio-economic factors influence the risk*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo. 27.11.–28.11.
- Puzo, Q., Mehlum, L., Qin, P. (2017). *The effect of socio-economic factors on suicide risk among immigrant population in Norway*. 2017 IASR/AFSP International Summit on Suicide Research, Henderson, Nevada. 05.11.–08.11.
- Qin, P. (2017). *Selvord og villet egenskade blant unge i Norge, et innblikk i norske populasjonsregistre*. Barn som pårørende ved selvmordsatferd, 08.09.
- Qin, P. (2017). *Suicide among the elderly in China*. 29th congress of International Association for Suicide Prevention, Kuching. 17.07.–21.07.
- Qin, P. (2017). *Suicide and deliberate self-harm: an update of findings from national registries*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo. 27.11.–28.11.
- Qin, P. (2017). *Deliberate self-harm and follow-up interventions: Insights from routine practice*. The IASR/AFSP International Summit on Suicide Research, Henderson, Nevada. 05.11.–08.11.

- Qin, P., Mehlum, L. (2017). *National plan for suicide prevention: Norwegian experience*. 29th congress of International Association for Suicide Prevention, Kuching. 17.07.-21.07.
- Qin, P., Mehlum, L. (2017). *Who receives a diagnosis of DSH in clinics? - Insight from Norwegian national patient registration*. 29th congress of International Association for Suicide Prevention, Kuching. 17.07.-21.07.
- Ramleth, R. K. (2017). *Depressive symptomer hos selvskadende ungdommer med og uten borderline personlighetsforstyrrelse: en studie på selvrapporterte og klinikervurderte depresjonssymptomer før og etter behandling*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging., Oslo. 27.11.-28.11.
- Tang, F., Byrne, M., Qin, P. (2017). *Psychological distress and associated influence on suicidal behavior among university students in contemporary China*. 29th congress of International Association for Suicide Prevention, Kuching. 17.07.-22.07.
- Tang, F., Mehlum, L., Mehlum, I. S., Qin, P. (2017). *Suicide risk and physical illness leading to leave from work: a national study of people in Norwegian labor force*. 29th congress of International Association for Suicide Prevention, Kuching. 17.07.-22.07.
- Thomassen, H., Haga, E., Wernø Nilsson, H. S., Mork, E. (2017). *iFightDepression - et veiledet selvhjelpsverktøy for behandling av depresjon*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo. 27.11.-28.11.
- Tørmoen, A. (2017). *Erfaringer fra siste års selvmordsbølger, tiltak som ble utført og videre planer*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo. 27.11.-28.11.
- Tørmoen, A. J. (2017). *Fra identifikasjon til tilpasset behandling. Selvskading blant ungdom*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo. 27.11.-28.11.
- Tørmoen, A. J. (2017). *Veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord - erfaringer så langt*. Plenarforedrag. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo. 27.11.-28.11.
- Walby, F. A. (2017). *Pasienter med ekstrem selvskading; hvem er de, og hva gjør vi*. Psykiatriveka 2016, Oslo. 14.03.
- Walby, F. A. (2017). *Resultater; Nasjonalt kartleggingssystem for selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling*. Plenarforedrag. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo. 27.11.-28.11.
- Walby, F. A., Myhre, M. Ø., Kildahl, A. T., Caruso, G. (2017). *Nasjonalt Kartleggingssystem for Selvmord*. 9. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Oslo. 27.11.-28.11.

